

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

SYSTÉM POMOCI OBĚTEM DOMÁCÍHO
NÁSILÍ

Autor: Nikola Tůmová

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Hanušová, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Praha 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Systém pomoci obětem domácího násilí“ vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

.....
Nikola Tůmová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla vyjádřit obrovskou úctu a poděkování především PhDr. Jaroslavě Hanušové, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za ochotu kdykoliv poradit a za čas, který k tomu vynaložila. Zároveň děkuji Mgr. Kateřině Mackové, Mgr. Barboře Holušové, Mgr. Aleně Skoumalové a Mgr. Vlastě Langhamerové za poskytnutí rozhovorů a za cenné informace i kontakty, které mi během našich schůzek předaly.

NÁZEV:

System pomoci obětem domácího násilí

AUTOR:

Nikola Tůmová

KATEDRA:

Katedra pedagogiky

VEDOUcí PRÁCE:

PhDr. Jaroslava Hanušová, Ph.D.

ABSTRAKT:

V předkládané práci se věnuji tematice domácího násilí. V teoretické části se zabývám vymezením problematiky na základě literární rešerše; uvádím základní rozdělení domácího násilí a jeho vývoj a situaci v České republice. Dále se věnuji analýze osobnosti oběti a násilné osoby a uvádím platný legislativní rámec. V neposlední řadě předkládám výčet vybraných organizací, které se věnují pomoci osobám ohroženým domácím násilím a principy jejich práce s oběťmi.

V empirické části se věnuji analýze způsobu práce a spolupráce vybraných pomáhajících organizací na základě provedených rozhovorů s jejich zástupci. Po zhodnocení získaných informací předkládám návrh na zlepšení práce s oběťmi domácího násilí. Zároveň navrhuji zadání pro vypracování projektu pro studenty středních škol v rámci primární prevence, který si klade za cíl seznámit studenty se správnými a adekvátními postupy pracovníků organizací pomáhajících obětem domácího násilí.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Domácí násilí, fyzické násilí, psychické násilí, sociální násilí, ekonomické násilí, sexuální násilí, expartner stalking, oběť domácího násilí, syndrom týrané ženy, organizace pomáhající obětem domácího násilí

TITLE:

System to help victims of domestic violence

AUTHOR:

Nikola Tůmová

DEPARTMENT:

Department of Education

SUPERVISOR:

PhDr. Jaroslava Hanušová, Ph.D.

ABSTRACT:

In the submitted thesis I focus on domestic violence issues. In the theoretical part, I outline these issues based on a bibliographic research; I specify a basic classification of domestic violence, its development, and the current situation in the Czech Republic. Further, I deal with an analysis of the victim and offender personalities and present a valid legislative framework. Last but not least, I present a list of selected organisations providing support for the persons at risk of domestic violence and principles of their work with such victims.

In the empirical part I focus on an analysis of the methods of work and cooperation among selected supporting organisations and this based on interviews with their representatives. After reviewing all the obtained information, I present a proposal aimed at an improvement of the work with domestic violence victims. At the same time, I propose a task that is to be developed as a project by secondary school students within primary prevention; the project is aimed at familiarization of students with the correct and adequate procedures applied by workers from the organisations providing support for domestic violence victims.

KEY WORDS:

Domestic violence, physical violence, psychological violence, social violence, economical violence, sexual violence, expartner stalking, victim of domestic violence, battered woman syndrome, organisations helping to victims of domestic violence

ÚVOD.....	9
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	10
1.1 Obecné vymezení pojmu.....	10
1.1.1 Teorie příčin vzniku domácího násilí	11
1.2 Formy domácího násilí	11
1.2.1 Fyzické násilí.....	12
1.2.2 Psychické násilí	13
1.2.3 Sociální násilí	13
1.2.4 Ekonomické násilí	13
1.2.5 Sexuální násilí	13
1.2.6 Stalking.....	14
1.2.6.1 Expartner stalking.....	14
1.3 Vývoj a situace domácího násilí v České republice	16
1.3.1 Výzkumy týkající se problematiky domácího násilí.....	17
1.4 Oběť domácího násilí.....	20
1.4.1 Žena jako oběť domácího násilí	20
1.4.2 Dítě jako oběť násilí	21
1.4.3 Senior jako oběť domácího násilí (syndrom EAN)	21
1.4.4 Muži jako oběti domácího násilí	21
1.4.5 Specifická skupina osob ohrožená domácím násilím	22
1.5 Násilná osoba.....	22
1.5.1 Rizikový partner	23
1.6 Důsledky domácího násilí na oběť.....	23
1.6.1 Dopad domácího násilí na psychický stav oběti.....	24
1.6.2 Syndrom týrané ženy	25
1.6.2.1 Naučená bezmocnost.....	25
1.6.2.2 Sebezničující reakce	26
1.6.2.3 Posttraumatická stresová porucha.....	26
1.7 Legislativa v České republice.....	28
1.7.1 Zákon na ochranu před domácím násilím.....	28
1.7.2 Typy trestných činů v souvislosti s domácím násilím	31
1.7.3 Postavení oběti v trestním řízení	32

1.8	Vybrané organizace zabývající se pomocí obětí domácího násilí.....	33
1.8.1	Acorus	33
1.8.1.1	Azylový dům	33
1.8.1.2	Krizová pomoc	35
1.8.1.3	Odborné sociální poradenství	35
1.8.2	ROSA	35
1.8.2.1	Informační a poradenské centrum ROSA.....	36
1.8.2.2	Azylové ubytování s utajenou adresou	36
1.8.2.3	Telefonická krizová pomoc, internetové poradenství.....	36
1.8.2.4	Prevence	36
1.8.3	Bílý kruh bezpečí.....	37
1.8.3.1	DONA linka	37
1.8.4	Intervenční centra	38
1.8.5	Policie.....	39
1.8.5.1	Postup policie při ohlášení případu domácího násilí	40
1.9	Způsob práce s obětí domácího násilí.....	41
1.9.1	První kontakt	41
1.9.2	Metoda SARA DN	42
1.9.3	Bezpečnostní plán.....	44
1.9.3.1	Pohotovostní zavazadlo	44
1.9.4	Motivace k řešení situace	45
1.10	Závěr teoretické části.....	46
PRAKTICKÁ ČÁST		47
2	KVALITATIVNÍ VÝZKUM	47
2.1	Cíl empirické části práce	47
2.2	Metodologie	47
2.2.1	Rozhovor	47
2.2.2	Charakteristika cílové skupiny	47
2.3	Výsledky rozhovorů	48
2.3.1	ACORUS.....	48
2.3.2	Intervenční centrum.....	54
2.3.3	Policie České republiky	61
2.3.4	Soud.....	66
2.4	Komparace výsledků rozhovorů.....	72

2.5	Setkání k interdisciplinární spolupráci organizací pomáhajících obětem domácího násilí ⁷⁷	
2.5.1	Reflexe interdisciplinárního setkání	80
2.6	Doporučení pro praxi.....	81
2.6.1	Primární prevence.....	82
2.6.1.1	Projekt primární prevence domácího násilí	83
3	ZÁVĚR.....	87
4	SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....	89
5	SEZNAM ZKRATEK.....	92
6	SEZNAM PŘÍLOH	93

ÚVOD

Ve své diplomové práci navazuji na svou dříve vypracovanou bakalářskou práci, která se týkala domácího násilí na ženách obecně. Protože považuji tematiku domácího násilí za stále více aktuální, rozhodla jsem se, že se budu nadále zabývat systémem pomoci obětem domácího násilí a organizacemi, které jsou do tohoto systému zapojeny.

V teoretické části představím domácí násilí v širším pojetí; zaměřím se nejen na ženy, jako oběti, ale také na muže, seniory a v neposlední řadě děti. Představím organizace, které pracují s těmito oběťmi a zmapuji způsob jejich práce. Dále se budu věnovat českému právu v souvislosti s domácím násilím a uvedu statistiky zachycující výskyt domácího násilí v České republice.

V praktické části se zaměřím na rozhovory s představiteli různých organizací, jmenovitě Acorusu, intervenčního centra, policie a soudu, kde budu zjišťovat především míru spolupráce s ostatními subjekty v procesu pomoci obětem, ale i způsob práce s oběťmi těchto jednotlivých organizací. Cílem mé práce je pokusit se zhodnotit, zda je tato práce a spolupráce z pohledu pracovníků pomáhajících organizací efektivní a popřípadě navrhnout postupy, jak ji zlepšit, aby byla pro zasažené co možná nejužitečnější.

1 Domácí násilí

V této kapitole se věnuji vymezení pojmu „domácí násilí“; tedy co si pod tímto pojmem představit, jaké jsou druhy domácího násilí a kdo se může stát obětí domácího násilí či jeho pachatelem. V jednotlivých podkapitolách také analyzuji situaci domácího násilí v České republice a představuji vybrané pomáhající organizace.

1.1 Obecné vymezení pojmu

Jak již jsem psala ve své předchozí práci, pojem domácí násilí nelze jednoznačně definovat. Navíc se jeho výklad mění v rámci jednotlivých zemí.

„Sousloví „domácí násilí“ (domestic violence) je užíváno především v anglicky psané literatuře a je jím míněno násilí v partnerských vztazích. V německy mluvících zemích převažuje termín „násilí v rodině a domácnosti“ (Gewalt in der Familie und näher Umgebung), jímž se rozumí násilí nejen mezi partnery, ale i násilí uplatňované rodiči vůči dětem a naopak, případně násilí mezi sourozenci. Ve východní Evropě (Polsku, Rusku) se užívanějším termínem stalo „násilí v rodině“ (przemoc v rodzinie) vymezující podobně široké spektrum vztahů jako termín německý.“ (Bednářová, 2009, s. 6).

K domácímu násilí dochází ve všech sociálních vrstvách, bez ohledu na vzdělání, věk, náboženství nebo etnický původ. Mezi charakteristické znaky domácího násilí patří vzájemná blízkost a provázanost oběti a pachatele, dlouhodobé trvání a stupňování intenzity útoků a fakt, že oběť a agresor si nikdy nemění své role (Dufková, 2005); vzájemné hádky a napadání partnerů tedy za domácí násilí považovat nelze.

Obětí domácího násilí se nejčastěji stává žena. „V roce 2003 se ČR zapojila do Mezinárodního výzkumu násilí na ženách, jenž srovnával poznatky o násilí na ženách ve více než 20 zemích světa. Šetření ukázalo, že 38 % žen zažilo během svého života některou z forem násilí ze strany partnera (současného nebo bývalého, manžela nebo přítele).“ (Kunc, 2012, s. 12). Není však výjimkou, že se obětí násilí v rodině stane i muž, dítě (zde však spíše hovoříme o syndromu CAN; syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte) nebo rodič senior.

1.1.1 Teorie příčin vzniku domácího násilí

První pokusy o vysvětlení vzniku domácího násilí jsou založeny na takzvaných jednofaktorových teoriích:

- Biologicko-genetické teorie – tyto teorie byly poměrně brzy překonány. V současné době je patrná snaha vysvětlovat násilí komplexněji.
- Psychologické teorie - v těchto teoriích převažuje názor, že příčina násilí či agrese spočívá v povahových zvláštностech násilné osoby.
- Sociologické teorie – vysvětlují domácí násilí jako určitý konstrukt maskulinní společnosti.
- Feministické přístupy – zdůrazňují faktory jako je nadřazenost mužů a nedostatek kontroly nad reprodukčním procesem.

Na druhou stranu lze domácí násilí vysvětlovat i pomocí multifaktorových přístupů, které propojují jednofaktorové teorie v jeden celek (Ševčík, 2011).

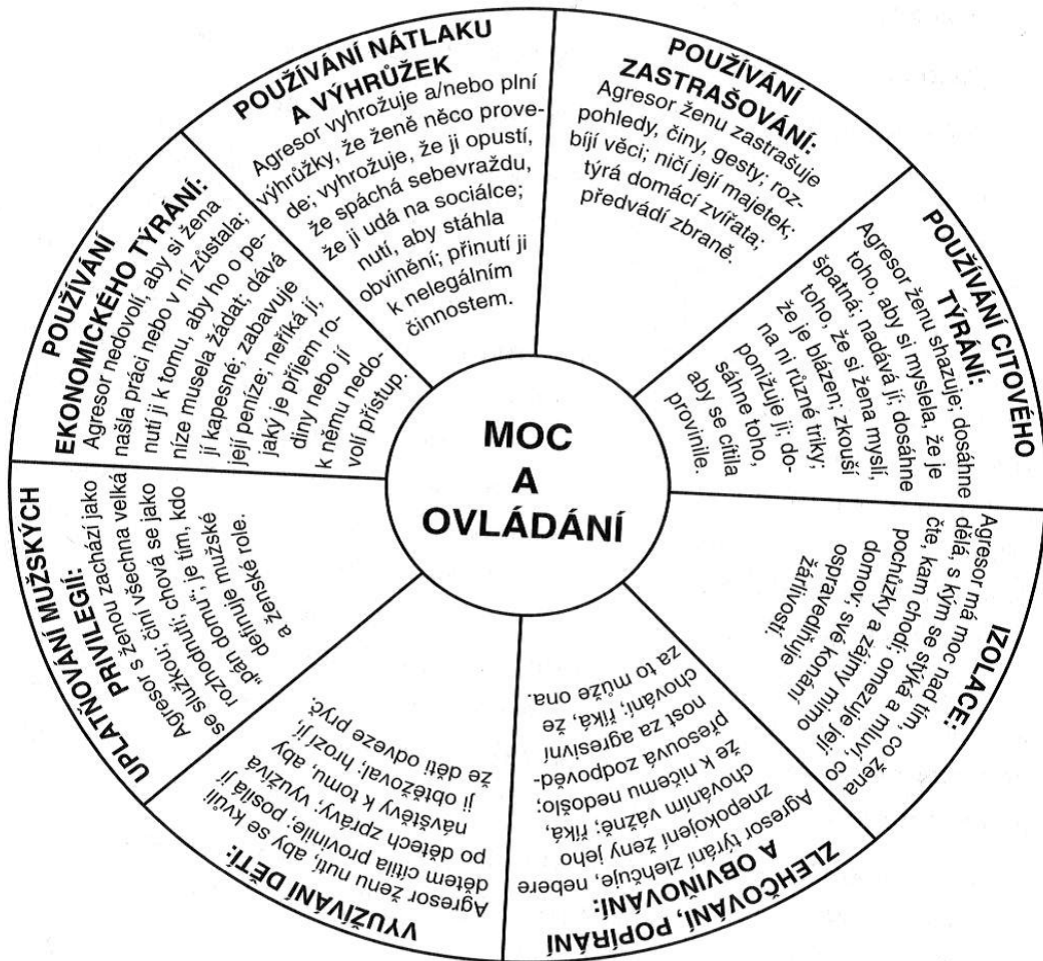
1.2 Formy domácího násilí

V následující podkapitole uvádím základní formy domácího násilí, se kterými je možné setkat se v praxi.

Všechny formy domácího násilí systematicky vedou k zastrašování a ponižování oběti s cílem udržet si nad ní plnou moc a kontrolu. Násilné osoby k tomu využívají bezpočet různých taktik, jako například ponižování, izolování, zastrašování, obviňování, týrání i fyzické násilí (Ševčík, 2011).

Tento způsob vytváření moci lze přehledně znázornit v takzvaném Duluthském modelu moci a kontroly:

Obrázek č. 1: Duluthský model

Zdroj: Conwayová, 2007, s. 16

1.2.1 Fyzické násilí

Jedná se pravděpodobně o nejzjevnější formu domácího násilí, vzhledem k tomu, že její následky jsou na oběti viditelné na první pohled. Za fyzické násilí lze označit širokou škálu chování agresora. Jedná se například o fackování, bití pěstí, údery o zeď, kopání, znehybňování, škrcení, vytrhávání vlasů nebo ochlupení (z genitálií), pálení či ohrožování zbraní (Ševčík, 2011). „Patří sem také rafinované akty fyzického násilí, jako je bezohlednost za volantem, opuštění osoby na nebezpečném místě nebo v nesnadné situaci, znemožnění vyhledat lékařské ošetření, odpírání spánku nebo jídla apod.“ (Ševčík, 2011, s. 49).

1.2.2 Psychické násilí

Psychické násilí zpravidla stojí na počátku rozvíjejícího se fyzického násilí, později se obě formy dějí současně. Tento druh domácího násilí však bývá obtížněji prokazatelný, neboť na oběti nezanechává na první pohled viditelné stopy. Psychické násilí zahrnuje soustavné ponižování, zpochybňování duševního zdraví, hrubé nadávání, urážení, zlehčování obav, přehlížení přání a potřeb, zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování, vydírání, či snižování osobních kvalit. Dále dochází ke zvýšené kontrole oběti; toho, kam jde, s kým se stýká a všeho, co dělá (Dufková, 2005).

1.2.3 Sociální násilí

Agresor se v tomto případě zaměřuje na sociální postavení a prostředí oběti. Sociální násilí zahrnuje bránění v kontaktu a izolaci od příbuzných, přátel a ostatních lidí. V případě návštěvy známých se agresor chová hrubě a nezdvořile za účelem odrazení dalších návštěv. Oběti je často zabaven mobilní telefon, dochází k zákazu sledování televize, či poslouchání rádia. Používáním sociálního násilí agresor v podstatě donutí oběť, aby vůbec nevycházela z domu, popřípadě pouze v jeho doprovodu. V případě ztráty kontaktu ohrožené osoby s okolním světem u ní dochází k deformovanému vnímání reality, následkem čehož se normou stává každodenní násilí (Dufková, 2005).

1.2.4 Ekonomické násilí

Dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení a ošacení. Zahrnuje odmítání financování stravy, placení nájmu a ošacení, také zákaz docházení do zaměstnání a nechávání se doprošovat o peníze; přidělení kapesného a jeho následná regulace. Ekonomická závislost na partnerovi bývá jednou z příčin, proč není oběť schopná svého partnera opustit (Dufková, 2005).

1.2.5 Sexuální násilí

Zahrnuje znásilnění, vynucování si sexuálního styku nebo praktik proti vůli ohrožené oběti, sexuální napadání nebo napadání erotických částí těla, jednání s ohroženou osobou pouze jako se sexuálním objektem a podobně. Tento typ násilí je

rovněž hůře rozpoznatelný, neboť zpravidla nezanechává viditelné stopy a probíhá v intimním prostředí beze svědků (Dufková, 2005).

1.2.6 Stalking

„(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,
 - b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
 - c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
 - d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
 - e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,
- a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až na tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,
- b) se zbraní, nebo
- c) nejméně se dvěma osobami“ (Zákon č.40/2009 Sb., trestní zákoník).

Nejedná se sice přímo o typ domácího násilí, jako takový, ale pro svou podstatu považují za vhodné jej sem také zařadit; zejména tedy jeden z druhů pronásledování, konkrétně expartner stalking.

1.2.6.1 Expartner stalking

Hlavním důvodem pronásledování bývalého partnera/ partnerky je neschopnost unést jednostranné ukončení intimního vztahu. V podstatě může jít o dva důvody tohoto jednání: snaha „slepit“ zkrachovalý vztah, nebo snaha pomstít se bývalému partnerovi/ partnerce za rozchod. Díky moderním technickým vymoženostem je možnost pronásledování velmi obohacena; osoba může být kontaktována či „zneužívána“ pomocí mobilního telefonu, e-mailu či prostřednictvím sociálních sítí - tzv. cyberstalking (Čírtková, 2010).

V případě expartner stalkingu bývalý partner či partnerka naprosto ignoruje skutečnost, že byl vztah ukončen a nadále se snaží různými způsoby vyhledávat blízkost ztracené osoby s cílem zůstat i nadále součástí jejího života. Většinou se uvádí, že pronásledování bývalým partnerem představuje celou polovinu všech případů stalkingu jako takového (Čírtková, 2011).

Ačkoliv se dříve za příčinami stalkingu hledaly poruchy osobnosti pronásledovatele, dnes převažuje teorie, že za zmiňovaným jednáním stojí především „sociálně strukturální porucha mezilidské interakce“. Jinými slovy lze říci, že pronásledovatel nemá dostatek kvalitních sociálních vztahů a vazeb a proto se snaží bojovat o v podstatě jediný hlubší vztah s jinou osobou, který měl. Zároveň nemá nikoho, s kým by situaci řešil a tak se neustále upíná na bývalého partnera. I přes to lze najít určité více či méně shodné charakteristiky osobnostních vlastností, které se u pronásledovatelů objevují. Jde především o egocentrické vnímání světa, vnitřní nejistotu a úzkostnost, přecitlivělost na odmítnutí, přepisování viny druhým, žárlivost a podobně. Pro vysloveně rizikové pronásledovatele jsou také charakteristické zejména tyto znaky:

- Rozvinutá schopnost manipulace.
- Absence náhledu na problematičnost svého chování.
- Problémy na pracovišti či dokonce nezaměstnanost.
- Odmítavá reakce na nabídku poradenství či terapie.
- Korektní vystupování při kontaktu s úředníky.
- Vtažení společných dětí do pronásledování partnerky nebo partnera (Čírtková, 2011).

Pronásledování bývalým partnerem je možné rozdělit do dvou typů, které se liší svou vazbou na domácí násilí. Jedná se o defenzivní a ofenzivní pronásledování.

- Defenzivní expartner stalking: tomuto typu nepředchází žádné fyzické násilí. Budoucí pronásledovatel se sice cítí ve vztahu šťastný, protože se ale stále více obává potenciální ztráty partnerky, stává se na ní silně emocionálně závislým. Následné rozhodnutí partnerky ignoruje, odmítá jakékoliv vysvětlení a obviňuje její přátele či známé, že ji k tomuto kroku navedli (Čírtková, 2011).

- Ofenzivní expartner stalking: u tohoto typu se již jedná o pokračování předchozího fyzického násilí a jeho motivem je snaha o udržení či opětovné získání moci a kontroly nad partnerkou (Čírtková, 2011).

K zastavení stalkingu přispívá nejen vlastní přičinění se oběti (samozřejmostí je důsledné oddělení se oběti od pronásledovatele), ale také určitá změna v životě pachatele. Mezi pozitivní faktory patří zejména:

- Nové partnerství stalkera.
- Práce přinášející stalkerovi uspokojení.
- Racionální usměrnění ze strany advokáta pronásledovatele.
- Psychologická asistence a intervence.
- Poradenství či psychoterapie zaměřená na sebereflexi vztahové způsobilosti.
- Sankce zahrnující i případné uvěznění (Čírtková, 2011).

1.3 Vývoj a situace domácího násilí v České republice

V následující podkapitole představuji situaci domácího násilí v České republice tak, jak se vyvíjela v průběhu minulých let a jaká je její podoba dnes.

Dlouhodobě přetrvávajícím trendem ve společnosti byla bohužel bagatelizace problematiky domácího násilí, nebo její přehlížení. Jedním z důvodů byla mimo jiné neexistující legislativní opora pro řešení případů domácího násilí. Pouze z iniciativy neziskových organizací, které pomáhaly obětem násilí, začala spolupráce s vládními institucemi, ze které vzešla i novela trestního zákona zákonem č. 91/2004 Sb., kde byl poprvé začleněn do českého právního řádu trestný čin týkající se domácího násilí - § 215a Trestního zákona, „Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“. Dalším krokem bylo schválení zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, s účinností od 1.1.2007 (Kunc, 2012).

Od 1.1.2008 také v České republice existuje Výbor pro prevenci domácího násilí, v rámci nějž byla navázána spolupráce neziskového a státního sektoru. Mezi priority týkající se problematiky domácího násilí patří konkrétní cíle, jako například Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014. Jedním z hlavních cílů

tohoto plánu je analýza ekonomických dopadů domácího násilí, protože díky ní je možné zachytit a zdůraznit závažnost této problematiky (Kunc, 2012).

„Národní akční plán prevence domácího násilí je jedním z kroků systémového řešení této problematiky. Plán navrhuje hlavní cíle a příslušná opatření jak v oblasti prevence, tak i v oblasti represe. Na jeho přípravě se podílela celá řada odborníků nejen ze státní správy, ale i justice, akademické sféry a neziskových organizací. Materiál obsahuje tyto oblasti: Podpora osob ohrožených domácím násilím, Děti ohrožené domácím násilím, Práce s násilnými osobami, Vzdělávání a interdisciplinární spolupráce, Společnost a domácí násilí, Analýzy a studie, Legislativa.“ (Schválen Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011–2014, 2012).

1.3.1 Výzkumy týkající se problematiky domácího násilí

Jedno z prvních empirických terénních šetření týkajících se problematiky domácího násilí zrealizoval v roce 1991 Institut pro kriminologii a sociální prevenci. „Analyzována byla data z přestupkového řízení, které bylo pravomocně skončeno pro přestupek podle § 49 odst. 1 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (úmyslné narušení občanského soužití vyhrožováním, újmou na zdraví, drobným ublížením...). Mezi jiným bylo zjištěno, že násilnými osobami jsou v 78 % muži, v 15 % ženy, tělesné poranění provázelo 63 % šetřených přestupků. Fyzického násilí se v 84 % dopustili muži. Většina přestupků byla spáchána v rodinách s průměrnou životní úrovní, přestupci se v běžném životě jeví jako řádní občané.“ (Voňková, 2007, s. 23).

První reprezentativní výzkum, který byl zaměřený na problematiku domácího násilí, v České republice realizovala v roce 2001 pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí agentura STEM. Výzkum byl prováděn se 1724 respondenty staršími 15 let vybranými kvótní metodou a zaměřoval se na tři hlavní okruhy: povědomí o domácím násilí, postoje k domácímu násilí a osobní zkušenosti s domácím násilím. Výsledky ukázaly, že každý šestý občan přiznává násilí ve svém partnerském vztahu (cca 16% populace od 15 let trpí domácím násilím). 66 % násilí mezi partnery se opakuje, v 50 % jde o kombinaci fyzického a psychického násilí a v 69 % se odehrává za přítomnosti dětí. 71 % dotazovaných je toho názoru, že rodina sama nemůže vyřešit tento problém bez pomoci a 79 % je přesvědčeno, že společnost nesmí zůstat k tomuto problému lhostejná. Zároveň by však pouze 53 % respondentů v takovémto případě poskytla oběti pomoc. Výzkum také ukázal, jak hluboce jsou v myslích respondentů zakořeněny mýty

o domácím násilí; 61 % lidí je přesvědčeno, že obětí násilí jsou většinou slabé a bojácné ženy a 64 % si myslí, že lidé, kteří jsou známí svým slušným chováním, se tohoto násilí nemohou dopouštět (Ševčík, 2011).

Na základě těchto údajů realizoval Bílý kruh bezpečí, o.s. celostátní mediální kampaň, jejímž cílem bylo otevřít téma domácího násilí široké veřejnosti a zahájit celospolečenskou diskusi o nulové toleranci k domácímu násilí. Zároveň byly provedeny další kroky jako například otevření DONA linky, která od 11.9.2001 poskytuje nepřetržitou telefonickou pomoc obětem domácího násilí (Voňková, 2007).

V roce 2003 se Česká republika zapojila do Mezinárodního výzkumu násilí na ženách srovnávajícího poznatky o této problematice ve více než 20 zemích světa. Šetření se zúčastnilo 1980 respondentů a výsledky ukázaly, že násilí na ženách, ale i na mužích, se v České republice odehrává překvapivě často. 38 % žen zažilo během svého života některou z forem fyzického či sexuálního násilí ze strany svého partnera. Také 5 % mužů přímo odpovědělo, že bylo během svého života fyzicky napadeno svou ať již současnou, nebo bývalou partnerkou (Ševčík, 2011).

„O výskytu domácího násilí vypovídají i interní statistiky nestátních neziskových organizací, které se zaměřují na pomoc obětem domácího násilí. V rámci Modelového mezioborového projektu k vytvoření právního rámce a metodických postupů pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí realizovala mezirezortní skupina, která od roku 2002 působí na MV ČR, v roce 2005 anketní šetření nestátních neziskových organizací, jež ve své činnosti přicházejí do kontaktu i s osobami ohroženými domácím násilím.“ (Ševčík, 2011, s. 30).

Na tuto anketu odpovědělo 58 nestátních organizací a podle výsledků byla některá z forem sociální pomoci poskytnuta 10416 osobám (71 % žen, 16 % mužů, 13 % dětí). Z tohoto počtu bylo 4199 osob (99,4 % žen a 0,6 % mužů) ohroženo domácím násilím. Ve většině případů se jednalo o manželské páry (57 %), výjimkou ale nebylo ani mezigenerační násilí (17 %) (Ševčík, 2011).

Druhý reprezentativní sociologický výzkum realizovala agentura STEM v roce 2006. Výzkumu se zúčastnilo 1690 obyvatel ČR starších 15 let. Tento výzkum zároveň srovnával závěry šetření realizovaného roku 2001. Z výsledků mimo jiné vyplynulo, že se informovanost o problematice domácího násilí rozhodně zlepšila (97 % dotazovaných vědělo, co si pod tímto pojmem představí). Nicméně vědomosti o tom, jak by měl člověk v této situaci reagovat, zůstávají i nadále spíše nedostačující

(dostatek informací má jen o 1 % dotazovaných více, než v roce 2001, tedy 19 %). Skutečnost, že jsou lidé stále nedostatečně informováni o tom, jak se zachovat v situaci domácího násilí, výrazně přispívá k tomu, že jsou lidé stále neochotni v těchto případech nějakým způsobem zasáhnout (Ševčík, 2011).

Zajímavým šetřením je také průzkum z roku 2012, který se uskutečnil pro potřeby „Studie ekonomických dopadů domácího násilí v České republice“. Na dotazník odpovídalo 3000 žen ve věku 18-65 let, které byly vybrány na základě kvótových znaků, kde kritériem byl věk, velikost místa bydliště a kraj. Dotazník obsahoval 22 otázek a zjišťoval podíl žen ohrožených domácím násilím v průběhu života/ v posledním roce, průběh a dopady posledního případu domácího násilí, povědomí o výskytu domácího násilí v nejbližším okolí a hodnocení otázky dostupnosti péče a efektivní prevence. „V dotazníku nebyl explicitně používán termín „domácí násilí“, ale byly popsány situace, které jsou prokazatelně za formy DN považovány.“ (Kunc, 2012, s. 22).

Průzkum ukázal, že v České republice čelilo během svého života nějaké formě domácího násilí 40 % žen od 18 let věku. Pokud bychom tato procenta převedli na celkovou populaci, znamenalo by to, že se s domácím násilím setkalo 1,4 milionu obyvatelek České republiky. Nejčastěji čelily tyto ženy opakovanému ponižování, které vedlo až k naprosté degradaci a pocitům bezcennosti. Druhou nejčastější formou bylo fyzické napadání, dále sexuální nátlak, ohrožování zbraní a přímý útok za použití zbraně (Kunc, 2012).

Smutnou skutečností zůstává, že pouze minimum napadených žen se se svým problémem svěří kompetentním odborníkům. Z průzkumu vyplývá, že celých 63 % obětí se světilo pouze osobě ze svého blízkého okolí a 13 % žen svému kolegovi či kolegyni ze zaměstnání. 10 % obětí ohlásilo svůj problém na policii, 8% žen vyhledalo psychologickou pomoc, 5 % konzultovalo svou situaci s advokátem či zdravotníkem, 3 % žen vyhledalo sociální pracovníci a pouze 1 % obětí kontaktovalo organizace specializující se na pomoc osobám ohroženým domácím násilím (Kunc, 2012).

Alarmující je také zjištění, že ze 13 % případů napadených žen, které řešily poslední situaci domácího násilí na místě s policií pouze ve 3/4 policie nějakým způsobem „zasáhla“ a to nejčastěji domluvou. Celá čtvrtina případů, ke kterým byla volána policie, tedy nevedla k žádné konkrétní akci. U soudu při tom skončila pouze 2 % případů a 1 % k soudu směřuje, i když zatím nedošlo k žádnému řízení (Kunc, 2012).

1.4 Oběť domácího násilí

V této podkapitole se věnuji problematice oběti domácího násilí. Uvádím skupiny osob, které se mohou stát obětí a zároveň v jaké podobě se u nich domácí násilí nejčastěji vyskytuje.

Ženy tvoří 95 % obětí násilí v rodině. Prožívané násilí je ovlivňuje v mnoha oblastech života. Nejenže trpí různými zdravotními potížemi, také byl prokázán vliv násilí na výkon v zaměstnání a tím i na ekonomickou situaci ženy. V důsledku stěhování či nutnosti přebývání v azylových domech se také snižuje sociální status oběti. Nezřídka se stává, že oběť dokonce končí bez domova. Agentura ROSA ve svém manuálu (Vargová, 2006) uvádí, že při výzkumu bylo zjištěno osm kategorií psychického násilí, kterým je možné zlomit osobnost člověka.

- Izolace – oběť je zcela závislá na svém partnerovi.
- Omezování a vyčerpání – zavalování prací do vyčerpání, kontroly, buzení v noci.
- Znevažování a ponižování.
- Vyhrožování.
- Demonstrace moci – oběť musí o vše žádat, nemůže o ničem, ani o sobě rozhodovat.
- Vynucování triviálních činností.
- Příležitostné projevy náklonnosti – snaha připoutat si k sobě oběť.
- Zkreslené vnímání – patologickou žárlivost považuje žena za projev lásky (Vargová, 2006).

1.4.1 Žena jako oběť domácího násilí

Jak již bylo řečeno a jak z mnohých statistik vyplývá, mezi nejčastější oběti domácího násilí patří ženy. Ženy se stávají terčem násilného chování již od dávných dob. Je to dáno jak společenským postavením, které jim bylo v patriarchální společnosti přisouzeno, tak jejich celkovou fyzickou stavbou; bývají menší a drobnější, než jsou muži, což je staví do znevýhodněné pozice.

1.4.2 Dítě jako oběť násilí

„Child Abuse and Neglect (CAN) – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte lze definovat jako soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu, vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Je výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte. Současně však zdaleka nejde jenom o jednostranný akt ze strany jejich původce či pachatele, ale o zvláštní interakci všech zúčastněných osob.“ (Hanušová, 2006, s. 6).

1.4.3 Senior jako oběť domácího násilí (syndrom EAN)

Syndrom EAN, tedy Elder Abuse and Neglect je v češtině označován jako týrání a zanedbávání seniorů, popřípadě jako špatné zacházení se seniory. Nověji se používá také termín násilí na seniorech. Britská iniciativa „Action on Elder Abuse“ definuje EAN jako „opakované nebo jednorázové špatné chování vůči starému člověku, ze strany toho, komu starý člověk důvěřuje či je na něm závislý. Důsledkem tohoto chování je poškození nebo výrazný diskomfort“. Špatné zacházení může být definováno také jako situace, kdy osoba starší 60 let, která vzhledem ke svému věku, onemocněním nebo jinému postižení psychického nebo fyzického rázu, je vystavována některým z forem týrání, zanedbávání nebo zneužívání jedincem, kterému důvěřuje nebo je na něm závislá. K týrání či zanedbávání seniora může docházet jak v rodině, tak v institucionální péči, ale také ve společnosti jako takové (Hříbalová, 2009).

1.4.4 Muži jako oběti domácího násilí

Všechny výzkumy, které byly doposud realizované, potvrzují, že pravděpodobnost, že se muži stanou obětí domácího násilí je výrazně nižší, než u žen. Pokud už se muži stanou obětí, děje se tak nejčastěji v partnerských vztazích (Ševčík, 2011).

1.4.5 Specifická skupina osob ohrožená domácím násilím

Další skupinou osob, které se mohou stát oběťmi domácího násilí, jsou lesby, gayové, bisexuálové a transgenderové osoby (zkratka LGBT). Domácí násilí na této skupině nepáchají pouze jejich partneři, ale nezdědka také vlastní rodiče, sourozenci či jiní příbuzní. Toto násilí může nabývat všech podob, od psychického až po fyzické týrání či nebezpečný stalking (Ševčík, 2011).

„Obvykle má takové násilí podobu:

- Nucení k návštěvě psychiatra, lékaře, duchovního, který by jejich sexualitu „vyléčil“ (*Musíš s tím jít k doktorovi, s tím se musí něco udělat, takhle to nejde*).
- Vynucené manželství a sexuální vztahy s opačným pohlavím (*Až se oženíš a budeš mít děti, tak tě ty blbosti přejdou*).
- Snaha jakýmkoli způsobem z nich „vymlátit“ jejich orientaci či identitu. (*Seřežu ho jako koně a on si to příště rozmyslí. Já to z něj prostě vytřískám, i kdybych ho měl přerazit. Po tom, jak ho zmydlím, si na to už ani nevzpomene*).
- Emocionální vydírání (*Tohle tvoji matku zabije. Otec z toho bude mít smrt*).
- Vyhrožování partnerům a přátelům, naplňování těchto výhrůžek (*Já jim pořádně zavařím!*).
- Povzbuzování k sebevraždě (*Taková hanba, bylo by pro všechny lepší, kdybys nebyl*).
- „Outování“ v zaměstnání, ve škole, od příbuzných, známých či přátel (*Dyť se na něho podívejte – na buznu!*)
- Sledování, pronásledování a obtěžování“ (Ševčík, 2011, s. 111).

1.5 Násilná osoba

V této podkapitole pouze stručně představuji povahové rysy osobnosti, které se jeví jako rizikové pro případné násilné chování. Zde platí, že osoby, které by mohly být ohroženy domácím násilím, mohou být stejně tak i jeho pachateli (co se týče výčtu ohrožených osob výše).

1.5.1 Rizikový partner

„Na počátku rizikového vztahu se objevují varovné signály, které se nemusí ve vztahu vyskytovat všechny, avšak přesto ukazují na možná nebezpečí.“ (Bednářová, 2009, s. 22).

Mezi tyto varovné signály patří:

- Nadměrná naléhavost – v tomto případě partner poměrně brzy ženu nutí, aby se s ním zasnoubila, měli spolu děti a podobně. Tímto způsobem si chce muž ženu (či naopak) určitým způsobem pojistit, připoutat k sobě. Jiným případem je, když muž po seznámení neustále na ženu naléhá, aby s ním chodila, i když její evidentně odmítá. On je však tak vytrvalý, že žena nakonec podlehne (Bednářová, 2009).
- Velká dominance ve vztahu – partner rozhoduje sám o věcech, které se týkají obou, popřípadě se týkají pouze partnerky (s kým se má stýkat, jaké má mít koníčky atd.) (Bednářová, 2009).
- Vnímání žen jako méněcenných bytostí
- Narcisticky zaměřená osobnost – partner málokoho uznává jako sobě rovného a neustále dává najevo svou jedinečnost (Bednářová, 2009).
- Extrémní polohy vztahu k vlastní matce – partner svou matku buď bezmezně miluje, nebo se k ní naopak chová jako k podřadné bytosti (Bednářová, 2009).
- Nadměrná kontrola – partner chce o ženě vědět naprosto všechno, včetně její minulosti. Pokud není s ní, tak ji neustále telefonicky kontroluje, samozřejmě pod různými záminkami, aby nebylo poznat, že ho pouze zajímá, kde žena je a co dělá (Bednářová, 2009).

Kromě výše zmíněných rizikových faktorů představuje větší hrozbu násilného chování také nadměrné užívání alkoholu či jiných drog, obdiv k síle a moci, chování, které se v některých aspektech vymyká normě nebo manipulativní chování (Bednářová, 2009).

1.6 Důsledky domácího násilí na oběť

V následující podkapitole uvádím důsledky domácího násilí, kterým může být oběť vytavena. Jelikož následky po fyzickém útoku jsou zřejmé (patří mezi ně

popáleniny, modřiny, tržné rány, vytrhané vlasy a podobně), věnují se důsledkům, které zasahují především psychický stav oběti.

1.6.1 Dopad domácího násilí na psychický stav oběti

Vystavení násilí ze strany blízké osoby může u ohrožené osoby vyvolat různé potíže. Patří mezi ně například neustálý stres a strach z dalšího setkání s násilnou osobou; pocit, že důvodem násilí jsou jen vlastní chyby ohrožené osoby, že je to její vina; snižování a bagatelizování důsledků chování násilné osoby; neschopnost vidět nebezpečí, které hrozí do budoucna, zůstane-li s násilnou osobou; pocit, že jí nikdo nemůže pomoci (Dona linka. První krok, 2007).

Bezprostřední dopad násilí

Mezi krátkodobé následky po ataku násilí patří bolest, strach, pocit studu a hanby, bezmocnost, agresivita, nenávisť vůči partnerovi a potřeba pomsty (Voňková, 2008).

Dlouhodobý dopad násilí

K dlouhodobým následkům domácího násilí patří několik oblastí chování oběti:

- Manipulace – oběť je naprosto zmanipulovaná a realitu již vnímá pokřiveným způsobem. Ve snaze porozumět tomu, co se děje, hledá pro sebe určitá přijatelná vysvětlení. Proto například obviňuje samu sebe a veškerou vinu svaluje na sebe. Násilí, které od partnera snáší, se pro ni stává normou (Voňková, 2008).
- Zablokované ventilování vzteku – oběti již nejsou schopny normálních reakcí. Místo toho, aby své pocity vyjadřovaly přímo, volí například sarkasmus nebo pomlouvání za zády (Voňková, 2008).
- Disociace – psychický mechanismus, který chrání oběť před tím, aby naplno prožívala bolest ať už fyzickou či psychickou (Voňková, 2008).
- Minimalizace násilí – oběť sama minimalizuje a zlehčuje vážnost situace, ve které se nachází (Voňková, 2008).
- Přílišná ochota vyhovět – u osob týraných v rámci domácího násilí časem vzniká nápadná tendence vyhovět násilníkovi a tak eliminovat startéry pro výbuch jeho agrese. Tento naučený postup pak uplatňují i vůči jiným autoritám.

Smyslem extrémní vstřícnosti je předcházet jakýmkoli konfliktům (Voňková, 2008).

1.6.2 Syndrom týrané ženy

„Tento termín byl vytvořen psycholožkou Lenore Wolkerovou s cílem pojmenovat širokou paletu psychických symptomů a vzorců chování, které jsou důsledkem přítomnosti dlouhodobého partnerského násilí.“ (Marvánová-Vargová, 2008, s. 40). Charakteristickými symptomy bývá deprese, nízké sebevědomí, izolace, znovuprožívání traumatu, naučená bezmocnost, stažení se od okolí, poruchy příjmu potravy, vyčerpanost, bolesti hlavy, zad, vysoký krevní tlak a podobně. Někteří autoři zařazují syndrom týrané ženy do podkategorie posttraumatické stresové poruchy, která je, na rozdíl od tohoto syndromu, medicínsky uznávána. Podle Čírtkové se symptomy u týraných žen dělí do tří kategorií: příznaky posttraumatické stresové poruchy, naučená bezmocnost a sebedestruktivní reakce (Marvánová-Vargová, 2008; Bednářová, 2009).

Syndrom týrané ženy prochází několika stádii:

- Popření – oběť omlouvá násilné chování partnera a není ochotná ani sobě, ani okolí připustit, že v jejím vztahu dochází k nějakému násilí (Marvánová-Vargová, 2008).
- Vina – oběť již vnímá existenci nějakého problému, ale odpovědnost za něj připisuje pouze sama sobě. Dokonce se domnívá, že si násilí zasloužila, protože se nechová podle partnerova očekávání (Marvánová-Vargová, 2008).
- Získání náhledu – oběť si již začíná uvědomovat, že násilí do partnerského vztahu nepatří. Také za něj již nepřebírá odpovědnost. Stále se však snaží udržet si manželství či partnerství a věří, že spolu stávající situaci zvládnou (Marvánová-Vargová, 2008).
- Odpovědnost – pokud se situace nemění a partner není schopen s násilím přestat, oběť se rozhoduje vztah ukončit (Marvánová-Vargová, 2008).

1.6.2.1 Naučená bezmocnost

V případě naučené bezmocnosti ztrácí týraná žena respekt ke své vlastní osobě. Tato ztráta pocitu vlastní hodnoty je doprovázena nejistotou, nerozhodností a nezřídká

i pokřivením obvyklých měřítek. Týraná žena si například není jistá, zda je normální vše, co se jí děje snášet, nebo zda by měla se svým problémem vyjít za hranice soukromí a hledat pomoc (Střílková, 2009).

Jádrem mechanismu naučené bezmocnosti u lidí je tvrzení, že jestliže se jedinec naučí, že nemá žádnou kontrolu nad nepříjemnými událostmi, a že každý jeho pokus změnit nepříjemnou událost končí prohrou, propadne letargii a pasivitě, která v extrémním případě může vést až k jeho smrti (Čírtková, 2010).

1.6.2.2 Sebezničující reakce

Tyto reakce se objevují především u dlouhotrvajícího týrání. Mezi základní jevy patří:

- Popírání viny útočnicka – týraná žena připisuje zneužívání mimořádným vnějším okolnostem, jako například nezaměstnanost, nemoc či alkoholismus, a nikoliv přímo partnerovi (Střílková, 2009).
- Minimalizace následků – týraná žena skutečné následky, svá zranění a intenzitu a nebezpečnost útoků proti své osobě bagatelizuje a nevnímá skutečnou vážnost situace (Střílková, 2009).
- Popírání viktimizace – týraná žena za každou cenu popírá své zneužívání a pro svá zranění udává nepravdivé důvody (Střílková, 2009).
- Odmítání možnosti záchrany – týraná žena ignoruje reálné možnosti pomoci a vnímá je jako pro ni nepoužitelné. Mezi toto odmítání patří také opakované návraty k partnerovi a vymizení dřívějších možných úvah o rozvodu (Střílková, 2009).

1.6.2.3 Posttraumatická stresová porucha

Pozornost k ženám, které jsou hluboce postiženy traumatickou zkušeností domácího násilí či sexuálního zneužívání, přitáhlo feministické hnutí. Tyto oběti trpí vtíravými myšlenkami na události, při nichž se cítily bezmocné, vystavené brutálnímu, omezujícímu jednání blízkého člověka (Bednářová, 2009).

„Posttraumatickou stresovou poruchou je označována zpožděná a/nebo protahovaná reakce na závažný stres nebo traumatickou událost. Rozvinutí symptomů PTSP hrozí u lidí, kteří zažili, pozorovali nebo byli vystaveni jedné nebo vícero

událostem, které zahrnovaly skutečnou nebo hrozící smrt, vážné zranění nebo nebezpečí ublížení na zdraví vlastní nebo jiné osoby... Rozvinutí příznaků posttraumatické stresové poruchy hrozí v případě, že reakce člověka na traumatickou událost zahrnovala intenzivní úzkost, bezmocnost nebo zděšení.“ (Bednářová, 2009, s. 49-50).

O posttraumatické stresové poruše hovoříme u konkrétního člověka v případě, že projevy poruchy, mezi které patří například potíže s usínáním nebo spánkem, podrážděnost nebo výbuchy zlosti, potíže se soustředěním, nadměrná bdělost či přehnaná úzkostlivost (vše způsobeno zvýšenou ostražitostí), přetrvávají déle než jeden měsíc a také zda porucha způsobuje klinicky významné zhoršení kvality života postiženého nebo ho omezuje v sociálních, pracovních či jiných důležitých oblastech života. Jako akutní označujeme PTSP v případě, že symptomy netrvají déle než 3 měsíce. Při delším přetrvávání symptomů se již jedná o chronický stav. Při nástupu symptomů po 6 měsících a později od traumatizujícího zážitku hovoříme o posttraumatické stresové poruše s odloženým začátkem (Bednářová, 2009).

Terapie posttraumatické stresové poruchy

K léčbě posttraumatické stresové poruchy se využívá různých terapeutických přístupů. Patří mezi ně například:

- Kognitivně behaviorální postupy – v tomto případě probíhá terapie podobně, jako při léčení jiných úzkostných poruch, přičemž jsou uplatňovány zejména: orientace a emoční podpora, edukace o PTSP a o léčbě, abreakce (kdy jde o dramatické znovuprožití traumatického momentu, kdy se dosud vytěsněné emoční reakce mohou dostat do vědomí a dochází k odreagování), kognitivní rekonstrukce (vnitřní přepracování krizové situace), relaxace a řešení problémů (Bednářová, 2009).
- Psychodynamická terapie – vychází z předpokladu, že traumatická událost reaktivuje skryté, dosud nevyřešené vnitřní konflikty. Při této terapii dochází k rekonstrukci traumatického zážitku a k následné abreakci a katarzi, které se snaží „obejít“ pacientovo popření. Terapeut se dále snaží zprostředkovat postižené osobě náhled na to, jak její traumatické zkušenosti z dětství přispěly k rozvoji příznaků PTSP (Bednářová, 2009).

Fáze traumaterapie

Ve všech psychoterapeutických přístupech je traumaterapie realizována ve třech fázích:

a) Stabilizace

V této fázi jde především o zajištění bezpečných vnějších podmínek. Terapeut se zajímá o momentální kontakt ohrožené osoby s pachatelem, o její schopnost zajistit si každodenní potřeby či zda má v okolí blízké osoby, které ji podporují a mohou jí pomoci. Zároveň se terapeut snaží o to, aby k němu klient/ka našel/a potřebnou důvěru a aby si opětovně vytvořil/a vlastní zdroje podpory. Postižená osoba si osvojuje metody pro rozpoznání spouštěčů traumatických vzpomínek. Pomocí imaginačních technik se učí ovládat své emoce (Bednářová, 2009).

b) Zpracování traumatu

Cílem této fáze je zážitek zpracovat a uložit jej v paměti jako „stalo se“. Postižená osoba vzpomíná pomocí řízené a kontrolované imaginace na traumatickou událost a snaží se ji opětovně zařadit (Bednářová, 2009).

c) Integrace

V této fázi dochází ke zpracování bolesti, zlosti a smutku. Postižená osoba musí navíc změnit dosavadní životní postoj a vytvořit si nové strategie zvládání životních situací (Bednářová, 2009).

1.7 Legislativa v České republice

V této podkapitole se věnuji aktuální legislativní situaci v České republice. Uvádím nejdůležitější zákon týkající se dané problematiky a úkony s ním spojené. Dále předkládám výčet druhů trestných činů, kterých je možné se dopustit v souvislosti s domácím násilím a také postavení oběti v trestním řízení.

1.7.1 Zákon na ochranu před domácím násilím

Ke zvýšení právní ochrany osob ohrožených domácím násilím významně přispěl již zmíněný zákon č. 135/2006 Sb. Zákon na ochranu před domácím násilím. „Tímto zákonem byly novelizovány zákony č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky,

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, a zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. Zákon nabyl účinnosti 1.1.2007 a byl několikrát novelizován.“ (Ševčík, 2011, s. 132).

Ochrana před domácím násilím je v České republice založena na ochraně ohrožené osoby, pokud možno v jejím přirozeném prostředí, tedy doma. Více méně účinným prostředkem přispívajícím k ochraně oběti násilí je možnost vykázání agresivní osoby na dobu 10 dní ze společného obydlí a jeho přilehlého okolí (před rokem 2007 většinou ze společné domácnosti odcházela naopak osoba ohrožená) a dále možnost podání návrhu na předběžné opatření, kterým lze tuto dobu 10 dní ještě dále prodloužit (minimálně o jeden měsíc, tuto lhůtu může však soud prodloužit). O předběžném opatření rozhoduje příslušný okresní soud bezodkladně, nejpozději však do 48 hodin od podání návrhu. V případech zahájení řízení o věci samé (řízení o výchově a výživě dětí či rozvod manželství) má soud možnost prodloužit dobu trvání předběžného opatření až do rozhodnutí ve věci samé. Platnost předběžného opatření však zaniká nejpozději uplynutím jednoho roku od jeho nařízení (Vaše právo, 2012).

Zákon na ochranu před domácím násilím je postaven na třech vzájemně provázaných pilířích:

- Policie České republiky – tento pilíř spočívá na policejním zásahu, který se uskuteční buď na žádost samotné ohrožené osoby, jejich rodinných příslušníků či jiných osob a institucí. Cílem je v první řadě zastavení aktuálního násilí v rodině či společném obydlí, a to formou vykázání násilné osoby; zákon o policii stanovuje vykázané osobě řadu povinností, jejichž porušení může mít mimo jiné i trestněprávní následky. Mezi tyto povinnosti patří:
 - Opustit neprodleně prostor vymezený policistou a nadále do tohoto prostoru nevstupovat.
 - Nepokoušet se navazovat kontakt s ohroženou osobou.
 - Na výzvu policisty vydat všechny klíče od společného obydlí, které má (Střílková, 2009).

Vykázaná osoba má samozřejmě i svá práva, mezi které například patří:

- Vzít si ze společného obydlí věci sloužící její osobní potřebě (ještě předtím, než tento prostor opustí).

- Nadále lze jedenkrát a pouze v přítomnosti policisty využít právo vzít si věci pro osobní potřebu, osobní cennosti a doklady i v průběhu lhůty pro vykázaní.
- Ověřovat provedení vykázaní.
- Vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázaní u příslušného útvaru policie (Střílková, 2009).

Vykázaná osoba je bez zbytečných odkladů informována policistou o možnostech ubytování, případně je jí předán seznam možných adres pro přechodné ubytování. Tato osoba je nadále povinna poskytnout doručovací adresu, aby mohla být informována o významných skutečnostech souvisejících s vykázaním (Střílková, 2009).

Ohrožená osoba musí být vždy poučena o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření podle § 76b občanského soudního řádu. Dále o možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb bezplatně nabízených intervenčním centrem obětem domácího násilí. Musí být také poučena o možných následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, ke kterým policista při vykázaní přihlíží (Střílková, 2009).

- Intervenční centrum – druhý pilíř spočívá v kontrole dodržování povinností uložených násilné osobě při vykázaní a v následné péči o ohroženou osobu ze strany intervenčního centra spočívající v pomoci psychologické, sociální i právní. Zásah státu, a tedy vstup do privátní sféry, se děje s ohledem na náležitě zajištění ochrany základních lidských práv ohrožené osoby, a to i proti její vůli (Střílková, 2009).
- Soudy – třetí pilíř si lze představit jako občanskoprávní řešení situace ohroženou osobou, která se může obrátit na soud především se žádostí o vydání předběžného opatření, na jehož podkladě by ten, kdo ohrožuje tuto osobu svým násilným chováním, byl nucen opustit byt a jeho bezprostřední okolí a ve stanovené době se do takto opuštěného místa nevracel. Tuto možnost by osoba ohrožená domácím násilím měla i v případě předchozího vykázaní násilné osoby podle (starého) zákona o policii. Dále se v rámci občanskoprávního řešení situace vyvolané domácím násilím předpokládá, že ohrožená osoba bude iniciovat řízení ve věci samé, zejména pokud jde o rozvod manželství,

vypořádání společného jmění manželů včetně společného bydlení, úpravu styku s nezletilými dětmi a podobně (Střílková, 2009).

1.7.2 Typy trestných činů v souvislosti s domácím násilím

1.1.2010 nabyl v účinnosti nový trestní zákoník, jehož hlavním přínosem je „důraz na trestněprávní ochranu práv a svobod člověka, jeho život, zdraví, lidské důstojnosti, na ochranu fungující rodiny, nezletilých dětí a bezmocných rodinných příslušníků“ (Vaše právo, 2012, s. 22).

Mezi trestné činy, ke kterým může dojít v souvislosti s domácím násilím, patří:

a) Trestné činy proti životu a zdraví

- § 141 Zabití
- § 145 Těžké ublížení na zdraví
- § 146 Ublížení na zdraví (Vaše právo, 2012).

b) Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

- § 168 Obchodování s lidmi
- § 169 Svěření dítěte do moci jiného
- § 170 Zbavení osobní svobody
- § 171 Omezování osobní svobody
- § 175 Vydírání
- § 177 Útisk
- § 178 Porušování domovní svobody (Vaše právo, 2012).

c) Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

- § 185 Znásilnění
- § 186 Sexuální nátlak
- § 187 Pohlavní zneužití (Vaše právo, 2012).

d) Trestné činy proti rodině a dětem

- § 196 Zanedbání povinné výživy
- § 198 Týrání svěřené osoby

- § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí
- § 200 Únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou
- § 201 Ohrožování výchovy mládeže (Vaše právo, 2012).

e) Trestné činy proti majetku

- § 208 Neoprávněný zásah do práva k domu nebo bytu (Vaše právo, 2012).

f) Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

- § 337 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (Vaše právo, 2012).

g) Trestné činy narušující soužití lidí

- § 353 Nebezpečné vyhrožování
- § 354 Nebezpečné pronásledování (Vaše právo, 2012)

1.7.3 Postavení oběti v trestním řízení

V České republice se na oběť v trestním řízení pohlíží jako na svědka či poškozeného. Trestní řízení je soustředěno na pachatele trestného činu a na jeho potrestání. První podnět k zahájení trestního řízení dává sama oběť tím, že podá oznámení o podezření ze spáchání trestného činu na policii či na státní zastupitelství (pokud se však jedná o trestný čin Týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 je policie povinna zahájit vyšetřování činu z úřední povinnosti). Bohužel je však oběť často vystavena sekundární viktimizaci, protože bývá opakovaně vyslýchána nejen policií, ale i soudem v hlavním líčení. Kvůli nepříjemným otázkám týkajících se detailů prožitého domácího násilí tak prochází opětovnou traumatizací. Oběť má však, jakožto svědek, povinnost vypovídat pravdivě, pod hrozbou sankce za nepravdivou výpověď. Oproti tomu obviněný nemusí vypovídat vůbec a v případě nepravdivé výpovědi není nijak sankcionován (Čacká Pavlíková, 2012).

Oběť, jakožto poškozený, má v trestním řízení zaručena některá podstatná práva, jako je:

- „Činit v trestním řízení návrhy důkazů,
- Nahlížet do spisu a pořizovat si z něj na vlastní náklady kopie či výpisky,
- Účastnit se soudního jednání a vyjádřit své názory,
- Žádat náhradu škody, která vznikla trestným činem,

- Nechat se v trestním řízení zastupovat zmocněncem či advokátem.“ (Čacká Pavlíková, 2012, s. 37).

Samozřejmostí je, že poškozený či svědek má také právo podat žádost u státního zastupitelství, aby byl informován v případě propuštění obviněného z vazby, nebo propuštění odsouzeného z výkonu trestu. „Orgány činné v trestním řízení jsou povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění.“ (Čacká Pavlíková, 2012, s. 38).

1.8 Vybrané organizace zabývající se pomocí obětem domácího násilí

Ohrožené osoby mají možnost využít různé druhy pomoci, které pomáhající organizace nabízejí. Patří mezi ně především telefonická krizová pomoc, sociální a sociálně-právní poradenství a azylový dům. V následující kapitole představím některé organizace, na které se mohou oběti domácího násilí obrátit.

1.8.1 Acorus

Občanské sdružení Acorus poskytuje ohroženým osobám komplexní odbornou pomoc, která směřuje k překonání těžké sociální situace a k opětovnému začlenění do běžného života bez násilí. Acorus vznikl v roce 1997 a v současné době je pomoc poskytována prostřednictvím krizové pomoci, azylového domu a odborného sociálního poradenství (Acorus. Poslání, 2011).

1.8.1.1 Azylový dům

Azylový dům poskytuje ženám a ženám s dětmi aktuálně ohroženými domácím násilím možnost přechodného bydlení a odbornou pomoc. Mezi základní poskytované činnosti patří: poskytnutí ubytování po dobu maximálně jednoho roku, pomoc při zajištění stravy, základní sociální poradenství a pomoc při prosazování práv a oprávněných zájmů (Acorus. Poslání služby azylový dům, 2011).

Při poskytování sociálních služeb platí dodržování určitých zásad, jako je respektování práv a důstojnosti uživatelů i jejich dětí, respektování rozhodnutí

uživatelky ohledně její sociální situace. Samozřejmostí je rovný přístup ke všem uživatelkám a respektování jejich soukromí. Cílem služeb poskytovaných v azylovém domě je v první řadě zajištění bezpečí před násilnou osobou a stabilizace psychického stavu oběti, stejně jako její sociální a právní situace. Během pobytu dochází pokud možno k posílení schopnosti ženy řešit nastalou situaci vlastními silami a její vedení k životu bez násilí (Acorus. Poslání služby azylový dům, 2011).

Samotný pobyt v azylovém domě trvá šest měsíců a je rozdělen do tří fází:

- První fáze trvá minimálně čtyři týdne. Cílem této fáze je aklimatizace klientky v novém prostředí, zklidnění a zmapování aktuálních problémů. Uživatelka by si měla také rozmyslet konkrétní cíle, kterých chce během pobytu dosáhnout (Acorus. Poslání služby azylový dům, 2012).
- Ve druhé fázi již dochází k intenzivní práci na vyřešení sociální situace uživatelky. „Při přechodu z první fáze do druhé vypracovává uživatelka služby za pomoci pracovníků a pracovníc azylového domu (klíčové sociální pracovníce, terapeutky, sociální pracovníce ve službě) Individuální plán, který obsahuje jednotlivé kroky vedoucí ke stanovenému cíli“. V této fázi se klientky pravidelně po čtrnácti dnech střídají ve funkci „paní domu“, kdy se spolupodílejí na chodu azylového domu, stávají se mluvčími obyvatelk domu, koordinují úklidy v domě a v zahradě a vystupují jako patronky nově příchozích klientek, kterým pomáhají v začlenění do komunity v azylovém domě (Acorus. Poslání služby azylový dům, 2011).
- Do poslední fáze se klientka dostává nejdříve měsíc před opuštěním azylového domu. Cílem je připravit ženu na odchod a na odpoutání se od komunity (Acorus. Poslání služby azylový dům, 2011).

Součástí pobytu v azylovém domě je poměrně velké množství aktivit, které mohou (či v některých případech musí) ženy, nebo ženy s dětmi využívat. Patří mezi ně například sociálně terapeutická skupina, komunita (setkávání pracovníků a pracovníc domu s uživatelkami), konzultace s terapeutkou, výuka anglického jazyka, nebo práce na počítači. Pro děti je zde možnost různých pohybových aktivit, arteterapie, či dětský klub, který je učí trávit kvalitně svůj volný čas (Acorus. Poslání služby azylový dům, 2011).

1.8.1.2 Krizová pomoc

„Krizová pomoc umožňuje ženám a ženám s dětmi v akutní krizové situaci vzniklé v důsledku domácího násilí získat bezplatné ubytování na 5 pracovních dní. Poskytovaná pomoc vede k překonání krize, psychické stabilizaci a zvýšení informovanosti o možnostech řešení domácího násilí.“ (Acorus. Poslání služby krizová pomoc, 2011).

Mezi poskytované služby patří krátkodobé poskytnutí ubytování na krizovém lůžku, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při zajištění strany, základní sociální poradenství a pomoc při prosazování práv a oprávněných zájmů. Služba krizové pomoci je poskytována nepřetržitě 24 hodin denně a v případě potřeby je samozřejmě možné přijmout klientku i v noci (Acorus. Poslání služby krizová pomoc, 2011).

1.8.1.3 Odborné sociální poradenství

Posláním této služby je poskytovat bezplatné ambulantní nebo terénní poradenství osobám ohroženým domácím násilím nebo i osobám hledajícím pomoc pro ně, přičemž poradenství není poskytováno osobám, kvůli kterým vyhledal/a uživatel/ka pomoc Acorusu, osobám s agresivním chováním, pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek a/ nebo osobám s psychiatrickým onemocněním, které by zabraňovalo poskytnutí služby (Acorus. Poslání služby odborné sociální poradenství, 2011).

Prostředky realizace cílů, které jsou stejné, jako například v případě služby azylového domu, či krizové pomoci, je podpora při tvorbě a naplňování individuálních plánů, terapeutická práce a sociální a právní podpora (Acorus. Poslání služby odborné sociální poradenství, 2011).

1.8.2 ROSA

Občanské sdružení Rosa, centrum pro týrané a osamělé ženy, je neziskovou organizací, která se specializuje na pomoc výhradně ženám, obětem domácího násilí. Jako občanské sdružení funguje od roku 1998, jako nadace však Rosa pomáhá ženám již od roku 1993. Mezi pomoc, kterou Rosa poskytuje, je stejně, jako v případě Acorusu krizová intervence, odborné sociálně-terapeutické poradenství, vytvoření

bezpečnostního plánu, poskytování utajovaného azylového ubytování a telefonická krizová pomoc pro všechny oběti domácího násilí (Rosa. Kdo jsme, 2013).

1.8.2.1 Informační a poradenské centrum ROSA

OS Rosa poskytuje ženám, obětem domácího násilí jednorázové i dlouhodobé psychosociální, sociálně terapeutické a sociálně právní poradenství. Toto poradenství je poskytováno bezplatně a pracovnice Rosy se řídí etickým kodexem, přičemž vždy stojí na straně oběti. Tým, který poskytuje poradenství, je složený ze socioterapeutky, psychologičky a sociální pracovnice. V případě potřeby je možné zajistit také služby právníčky, psychiatricky či dětské psychologičky. Z bezpečnostních důvodů nejsou konzultace poskytovány bez předešlého objednání (Hronová, 2010).

1.8.2.2 Azylové ubytování s utajenou adresou

K azylovému ubytování jsou klientky přijímány individuálně, po předchozí konzultaci v Informačním a poradenském centru (z důvodu utajení nemá azylový dům krizová lůžka). V azylovém domě je devět pokojů (celková kapacita je 32 lůžek), společenská místnost s televizí, herna pro děti, studovna a prádelna. Pobyť v domě trvá 3-12 měsíců (po počáteční jednoměsíční zkušební době). Jako následnou péči po opuštění azylového domu provozuje Rosa také byt s utajenou adresou (Hronová, 2010).

1.8.2.3 Telefonická krizová pomoc, internetové poradenství

Pevná telefonní linka je v provozu ve všední dny během pracovní doby Informačního a poradenského centra. Dále je možné obrátit se o radu také pomocí e-mailu. Internetové dotazy jsou zodpovídány do jednoho pracovního dne (Hronová, 2010).

1.8.2.4 Prevence

Občanské sdružení Rosa se také zaměřuje na prevenci domácího násilí prostřednictvím pořádání přednášek, seminářů a konferencí pro odbornou i širší veřejnost a vydáváním informačních brožur a letáků (Rosa. Kdo jsme, 2013).

1.8.3 Bílý kruh bezpečí

Bílý kruh bezpečí poskytuje komplexní viktimologickou intervenci obětem a svědkům trestných činů. Tato odborná a bezplatná pomoc je samozřejmě poskytována i obětem domácího násilí. Osobní kontakt je vždy zajištěn prostřednictvím speciálně vyškoleného právního poradce a psychologa (Vitoušová, 2010).

„Služba pro oběti je kombinací standardního odborného poradenství, nadstandardních služeb (psychoterapie, doprovody k procesním úkonům, příprava na líčení u soudu, peněžitá pomoc, víkendové psychorekondiční pobyty, fyzioterapie) a nestandardních situací (výjezdy do nemocnice ke zraněným obětem, do místa bydliště pozůstalých, přeshraniční pomoc).“ (Vitoušová, 2010, s. 39).

Služby Bílého kruhu bezpečí se zaměřují na konkrétní oblasti, mimo jiné na:

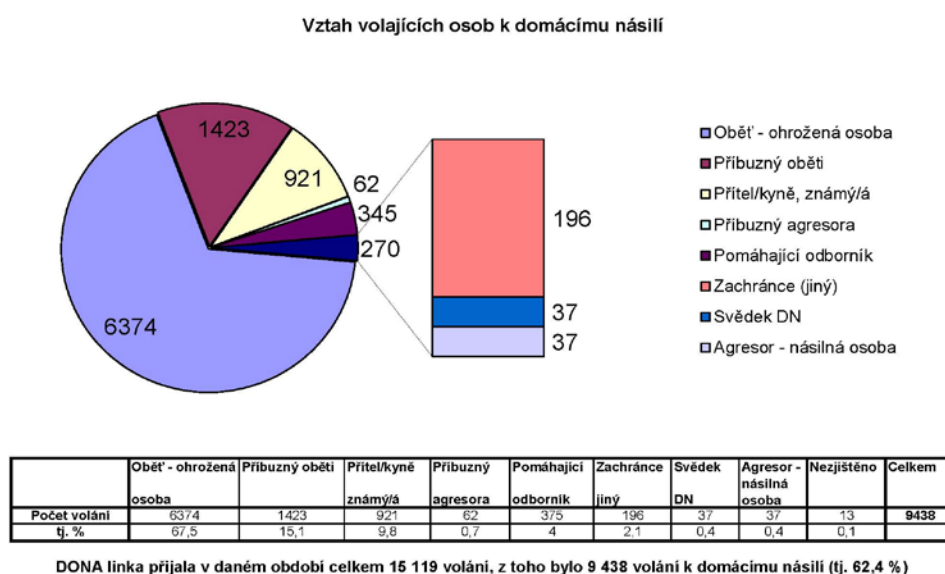
- Znovuobnovení pocitu bezpečí.
- Riziko rozvoje posttraumatické stresové poruchy.
- Sekundární viktimizace.
- Psychosomatické následky, podpůrná terapie.
- Odškodnění a peněžitá pomoc.
- Práva poškozeného a svědka v trestním řízení.
- Řízení před soudem.
- Mimosoudní vyrovnání.
- Individuální potřeby oběti a jejích blízkých (Vitoušová, 2010).

1.8.3.1 DONA linka

Jednou ze služeb spadajících pod Bílý kruh bezpečí je i Dona linka pomoci obětem domácího násilí, která v ČR funguje nepřetržitě od 11.9.2001 a nabízí volajícím možnost diskrétního rozhovoru s odbornými konzultanty v kteroukoliv denní i noční dobu. Nejde tedy přímo o organizaci, jako takovou, ale o registrovanou sociální službu dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a proto považuji za vhodné ji v této podkapitole zmínit. Tým konzultantů Dona linky tvoří právníci, psychologové, psychiatři a sociální pracovníci. Všichni absolvovali akreditovaný výcvik v telefonické krizové pomoci obětem domácího násilí a jsou schopni poskytnout základní informace a podporu, rozpoznat fázi domácího násilí a aktuální riziko ohrožení, podat informace o možnostech řešení situace či v naléhavých případech zorganizovat bezodkladnou

pomoc. Na tuto linku mohou kromě samotných ohrožených osob volat také jejich blízké osoby, svědci nebo zachránci a dokonce i jiní profesionálové, kteří při své profesi přicházejí do prvního, či již opakovaného kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím (obrázek č. 2) (Pomoc osobám ohroženým domácím násilím a všem, kdo řeší tento problém, 2011; Dona linka. Základní informace, 2007).

Obrázek č. 2: Vztah volajících osob k domácímu násilí

Zdroj: Dona linka. Materiály ke stažení, 2007

1.8.4 Intervenční centra

Intervenční centra působí od 1. ledna 2007 z pravidla ve všech krajských městech ČR (v současné době je jich 17) a hrají nezastupitelnou roli v systému pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Jejich činnost je zakotvena v zákonech č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a č. 135/2006 Sb., v platném znění, jímž se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Na základě vykázání ze společného obydlí je ohrožené osobě nabídnuta nejpozději do 48 hodin od doručení úředního záznamu pomoc, přičemž tento záznam je v praxi doručován nejprve faxem a následně poštou, popřípadě osobně předán intervenčnímu centru (Ševčík, 2011).

Pomoc může být poskytnuta také na základě žádosti samotné osoby ohrožené domácím násilím. V takovémto případě jedná intervenční centrum bezodkladně, jakmile se o této skutečnosti dozví (Intervenční centra, 2012).

„Intervenční centra aktivně informují zájemce o nabízených službách a o všech povinnostech, které pro ně ze zákona o poskytování sociální služby vyplývají, včetně podmínek a způsobu poskytování sociální služby.“ (Ševčík, 2011, s. 144). Tyto informace jsou zprostředkovávány pomocí letáků a informačních brožur, které jsou k dispozici jak v prostorách intervenčního centra, tak na jiných vhodných veřejných místech, jako například na úřadech, ve zdravotnických zařízeních, ve školách a podobně (Ševčík, 2011).

Služby, které intervenční centra poskytují, mohou být ambulantní (tedy v prostorách centra), terénní (kdy v závažných a opodstatněných případech poskytuje intervenční centrum služby v místě, které si ohrožená osoba určí), nebo pobytové (umožňují-li to technické a prostorové podmínky centra). Intervenční centrum zprostředkovává také následnou pomoc, čímž se rozumí zejména sociální, zdravotní, psychologické, nebo právní poradenství. Velmi důležitou funkcí center je také zprostředkování interdisciplinární spolupráce, tedy vzájemné informovanosti mezi jednotlivými intervenčními centry a dalšími organizacemi, především mezi policií, orgány sociálně-právní ochrany dětí a jinými spolupracujícími institucemi (Ševčík, 2011).

Při práci s ohroženými osobami je však důležité, aby pracovníci jednali tak, aby se klienti nestali na poskytované sociální službě závislí nebo aby ji dokonce pouze nezneužívali. Vždy jde o určitou aktivizaci osobních sil a převzetí osobní odpovědnosti uživatelů za řešení svých problémů za využití svého přirozeného sociálního prostředí (Ševčík, 2011).

1.8.5 Policie

Pracovník policie bývá často prvním člověkem, který přijde s obětí domácího násilí do styku. Je tedy velmi důležité, aby policisté jednali pokud možno klidně a objektivně, aby vyjádřili svůj zájem a pochopení pro oběť a aby s obětí jednali zdvořile, trpělivě a s ohledem na její důstojnost a soukromí (Dufková, 2005).

1.8.5.1 Postup policie při ohlášení případu domácího násilí

Policista, který přijímá telefonické ohlášení incidentu domácího násilí je povinen zajistit k tomuto případu maximum možných informací, které neprodleně předává policistům vyslaným na místo činu, včetně informace, zda jsou oběť či pachatel držiteli střelných zbraní, zda mají nějakou trestní minulost a zda existují nějaká další předchozí hlášení incidentu domácího násilí u těchto osob (Vybraná ustanovení zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, 2006).

Neméně důležité je také vyžádat si souhlas se vstupem do obydlí. Tento souhlas může poskytnout buď přímo osoba, která domácí násilí oznámila, nebo jiná osoba, která toto obydlí užívá. Pokud obydlí užívá více osob, stačí souhlas jedné z nich. Nezřídka se však stává, že je policistovu bráněno ve vstupu; v tomto případě by však měl trvat na tom, že chce oběť vidět a mluvit s ní. Při důvodném podezření, že někomu hrozí bezprostřední nebezpečí je policista oprávněn vstoupit do obydlí i bez souhlasu uživatele (Králičková, 2011).

Hlídka, která vyráží na místo incidentu, by si měla ještě před příjezdem projednat taktiku zákroku. Na místě je potřeba, aby jednali profesionálně a odprostili se od subjektivních dojmů a vlastního hodnocení situace (Dufková, 2005).

„Aby policie mohla náležitě zajistit ochranu osob – obětí domácího násilí – musí se na to dostatečně odborně připravit. Proto jsou policisté připravováni na to, jak se chovat k obětem domácího násilí, jak mají reagovat na jejich chování. Jde nejen o to, jak správně vyslechnout oběť a uklidnit ji, ale též je nezbytné jí předat důležité informace o průběhu vyšetřování a jejích možnostech, kam se obrátit.“ (Králičková, 2011, s. 96).

Prvotním úkolem hlídky je zajistit na místě bezpečnost všech zúčastněných osob, což představuje v první řadě oddělení ohrožené a násilné osoby, pokud možno co do viditelnosti, tak i slyšitelnosti, aby mohli být v klidu vyslechnuty obě strany (je-li agresivita násilné osoby nezvladatelná, volají policisté posily). Zároveň, pokud jsou splněny podmínky pro omezení osobní svobody pachatele, policie jich má za úkol plně využít (Postup policistů při řešení případů domácího násilí, 2009).

Na základě poznatků shromážděných na místě činu posoudí policista, zda se v tomto případě jedná o opravdové domácí násilí a zaznamená tuto skutečnost do úředního záznamu o výjezdu k incidentu. V případě, že hlídka usoudí, že se jedná o domácí násilí, v jehož případě by mohlo přicházet v úvahu vykazání, je povinna

vyrozumět policistu příslušného k vydání rozhodnutí o vykázání, který se dostaví na místo incidentu a přijme adekvátní opatření; v tomto případě jde zejména o vykázání, dále o zajištění násilné osoby na dobu nejdéle 24 hodin, umístění násilné osoby pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek do záchytné stanice, zadržení násilné osoby podezřelé ze spáchání trestného činu či zajištění převozu ohrožené osoby do bezpečí (Králičková, 2011).

Pokud tedy lze předpokládat, že se násilná osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví nebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, přistupuje pověřený policista k vykázání (kapitola 1.4.1 Zákon na ochranu před domácím násilím). O vykázání informuje policista vykázanou i ohroženou osobu ústně a následně vyhotovuje potvrzení o vykázání, které jim předá proti podpisu (nicméně je možné vykázat násilnou osobu i bez její přítomnosti – v tomto případě musí být o svých právech a povinnostech informována při prvním kontaktu). V případě, že násilná osoba s vykázáním nesouhlasí, může proti němu podat na místě námítky, které policista uvede v potvrzení o vykázání, nebo může podat námítky příslušnému krajskému ředitelství písemně do 3 dnů ode dne převzetí potvrzení o vykázání (Králičková, 2011).

Do systému pomoci ohrožené osoby nyní nastupují intervenční centra, která je kontaktují nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o policejním vykázání (Králičková, 2011).

1.9 Způsob práce s obětí domácího násilí

V této podkapitole mapují základní principy práce s obětí domácího násilí, od prvotního kontaktu pracovníka pomáhající organizace s ohroženou osobou, přes vytvoření bezpečnostního plánu až k motivaci k řešení nelehké situace oběti.

1.9.1 První kontakt

„Oběť žádá obvykle o pomoc ve chvíli, kdy se cítí ohrožena, nebo byla napadena takovým způsobem, který ji ohrozil na životě, případně psychickém zdraví.“ (Bednářová, 2009, s. 42).

Při setkání s obětí domácího násilí by měl mít pracovník na paměti, že on může být vůbec ten první, s kým oběť o svém problému hovoří. Měl by být proto trpělivý a dostatečně empatický, aby k němu klient či klientka získala důvěru. Je tedy potřeba,

aby konzultace probíhala v klidném a bezpečném prostředí, bez přítomnosti jiných osob. Při prvním kontaktu je třeba zjistit, zda se skutečně jedná o domácí násilí nebo o jednorázový incident nebo jde-li o řešení partnerské krize dvou rovnocenných jedinců za použití násilí. Dále by si měl pracovník ujasnit, co násilné chování nastartovává a co samotnému útoku předchází (Bednářová, 2009).

Velmi důležité pro pomáhajícího pracovníka je také uvědomit si, že oběť domácího násilí téměř vždy ve svém vyprávění skutečnou situaci minimalizuje. Důvodem bývá především stud za to, že oběť nedokázala celou věc zvládnout sama, že nechala násilí dojít až tak daleko, nebo že nedokázala ochránit své děti (Čírtková, 2007).

Pro kontakt s ohroženou osobou jsou tedy důležitá následující doporučení:

- Naslouchat, ptát se a především věřit tomu, co oběť vyjádří (zároveň mít na paměti, že realita je pravděpodobně mnohem horší).
- Zadokumentovat celý rozhovor.
- Ujistit oběť, že její situace má řešení.
- Motivovat ohroženou osobu k vyvinutí aktivity.
- Seznámit ohroženou osobu s bezpečnostním plánem (viz 1.9.3).
- Doporučit místa pomoci v okruhu bydliště ohrožené osoby včetně možnosti využití azylových domů.
- Doporučit konzultaci také s právníkem (Čírtková, 2007).

1.9.2 Metoda SARA DN

„S případem domácího násilí se můžeme setkat v jakémkoliv stadiu jeho rozvoje. Riziko eskalace může být kdekoliv na škále od minima po maximum. Existují proto diagnostické metody a orientační vodítka, která pomáhajícím profesionálům mohou pomoci riziko ohrožení odhadnout.“ (Čírtková, 2007, s. 111).

Jednou z těchto metod je metoda SARA DN, kterou pro Českou republiku adaptoval a má výhradní právo na její školení Bílý kruh bezpečí, o.s. Základem metody je sada patnácti otázek zaměřených do tří směrů: u násilné osoby zjišťují její chování v soukromí a na veřejnosti, zatímco u ohrožené osoby zjišťují její zranitelnost (Čírtková, 2007).

Otázky mají k dispozici i vyškolení policisté, kteří vyjíždějí k případům domácího násilí (viz příloha č. 2). Metoda SARA DN pracuje s následujícími okruhy a otázkami:

Oddíl 1: Násilí ve vztahu k blízké osobě

- Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí?
- Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly?
- Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilné osoby?
- Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení?
- Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí? (Sara dn pomůcka pro policisty, 2006).

Oddíl 2: Obecné sklony násilné osoby k násilí

- Dopouští se obecné kriminality?
- Jsou informace o problémech v předchozích vztazích?
- Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy?
- Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi?
- Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví? (Sara dn pomůcka pro policisty, 2006).

Oddíl 3: Zranitelnost ohrožené osoby

- Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě?
- Má z násilné osoby extrémní strach?
- Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí?
- Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání)?
- Má ohrožená osoba závažné osobní problémy? (Sara dn pomůcka pro policisty, 2006)

1.9.3 Bezpečnostní plán

V případě, že oběť i nadále setrvává ve společné domácnosti s násilným partnerem, nebo hrozí riziko, že ji bude nějakým způsobem kontaktovat či obtěžovat, je potřeba s ní vypracovat bezpečnostní plán. Jeho cílem je minimalizovat možné ohrožení oběti (Bednářová, 2009).

Oběť domácího násilí by měla být poučena o tom,

- aby se při incidentu nenechala zavřít v části domu či bytu, odkud by nemohla utéci, nebo kde se nacházejí jakékoliv zbraně nebo nástroje, které by mohly být využity jako zbraně,
- aby si zapamatovala důležitá telefonní čísla a případně naučila svoje děti používat telefon a zavolat policii, sousedy či blízké osoby,
- aby se se svým problémem svěřila příbuzným či přátelům, kterým důvěřuje a aby si s nimi domluvila znamení, které bude signalizovat, že potřebuje jejich pomoc,
- aby si promyslela a naplánovala možné únikové cesty ze všech míst v domě či bytě,
- aby si promyslela přijatelné a důvěryhodné důvody, kvůli kterým by „musela“ odejít z domu či bytu a to během dne i noci,
- aby se předem rozhodla kam jít v případě, že bude nucena k opuštění domu či bytu a aby si zároveň předem promyslela způsob, jak se tam kdykoliv dostane,
- aby si zabalila pohotovostní zavazadlo s penězi, oblečením a důležitými dokumenty (Králičková, 2011).

1.9.3.1 Pohotovostní zavazadlo

Pohotovostní zavazadlo by mělo kromě peněz a oblečení obsahovat průkaz totožnosti svůj a popřípadě rodné listy dětí, průkaz o nemocenském pojištění pro sebe i děti, doklady o svém vztahu k bytu, pracovní smlouvu / rozhodnutí o důchodu / rozhodnutí pracovního úřadu / rozhodnutí sociálních úřadů, rozhodnutí o svěřeni dětí do péče, doklady o přístupu k účtu, veškeré léky a věci denní potřeby pro sebe i děti, policejní záznamy o dřívějších oznámeních a svůj telefonní adresář (Králičková, 2011).

1.9.4 *Motivace k řešení situace*

Oběť domácího násilí je zapotřebí motivovat ke změně jejího životního scénáře, do kterého je již násilí stabilně zabudováno. Při rozhodování, zda změnit svůj dosavadní život, prochází oběť několika fázemi:

- V první fázi si ještě oběť neuvědomuje potřebu nějaké změny. Vzhledem k tomu, že zažívá násilí dennodenně, nemusí již tuto skutečnost vnímat jako problém a celou situaci pouze zlehčuje. Ačkoliv jí její okolí upozorňuje na nutnost řešení problému, ona před vnějším světem násilného partnera stále brání. V této fázi se potřebuje oběť především vypovídat a připustit si, že je týrána nejbližším člověkem. Je tedy vhodné pomoci oběti jednoznačně pojmenovat její problém jako domácí násilí a ujistit ji, že za něj nenese žádnou vinu a že nikdo nemá právo jí ubližovat. Je důležité vyvolat v oběti pochybnosti o setrvávání v násilném vztahu (Bednářová, 2009).
- Ve druhé fázi již dochází ke zvažování nutnosti změny. Oběť sice připouští změnu, ale zároveň ji odmítá. V této situaci je potřeba poukázat na nebezpečí a riziko, které oběti, nebo dokonce i jejím dětem hrozí v případě, že se rozhodne ve vztahu setrvat (Bednářová, 2009).
- Ve třetí fázi již jde o samotné rozhodování. Oběť již sama touží po změně a od pracovníků očekává informace o konkrétní možnosti řešení situace. Je potřeba pomoci jí zvolit takové řešení, které ona sama považuje za nejlepší a podpořit ji v realizaci potřebných kroků (Bednářová, 2009).
- V poslední fázi dochází k samotné akci, kdy oběť uskutečňuje konkrétní kroky k řešení situace. V této fázi nabízí pracovník oběti konkrétní pomoc, jako například zajištění bezpečného ubytování či předání kontaktů na další specializované organizace. Zároveň je velmi důležité nastolené změny udržovat a tedy poskytnout oběti potřebnou psychickou podporu a neustále ji utvrzovat o správnosti jejího rozhodnutí (je důležité podotknout, že i v případě zachování všech postupů může dojít k návratu oběti k agresorovi – v této situaci je důležité respektovat její rozhodnutí, za nic ji neobviňovat a probrat s ní bezpečnostní plán) (Bednářová, 2009).

V praxi bývá problémem, že pracovníci pomáhajících profesí neberou v potaz konkrétní fázi, ve které se oběť nachází a akci na její záchranu zahajují předčasně,

například v době, kdy si teprve sama ujasňuje, co vlastně zažívá. V této situaci se tak mohou setkat pouze s odmítavým postojem oběti. Navíc je oběť často velmi pasivní a přijímá navrhované kroky, ačkoliv není sama přesvědčena o jejich správnosti. Důsledkem je, že nevyvine potřebnou aktivitu k řešení a tak žádný z navrhovaných kroků nevychází. Tím oběť pouze samu sebe utvrzuje v přesvědčení, že z její situace není východisko a nadále setrvává v uzavřeném kruhu domácího násilí (Bednářová, 2009).

1.10 Závěr teoretické části

V teoretické části jsem se věnovala představení domácího násilí a jeho konkrétních forem, představila jsem situaci domácího násilí v České republice i legislativní rámec týkající se této problematiky. Dále jsem uvedla vybrané organizace, které se zabývají pomocí osobám ohroženým domácím násilím.

Jak z textu vyplívá, obětí tohoto typu násilí se může stát v podstatě kdokoliv, ať už žena, muž, senior či dítě a jedná se o stále se rozšiřující fenomén, který zasahuje všechny společenské vrstvy. I z tohoto důvodu je důležitá existence organizací, které se věnují pomáhání právě těmto osobám.

Neméně důležitá je však také schopnost s těmito osobami správně a citlivě pracovat, protože se jedná o velmi specifickou a citlivou problematiku. Skutečnost, že je osoba jakýmkoliv způsobem týrána či ponižována blízkým člověkem je sama o sobě velice frustrující a zničující a oběť se s tímto problémem jen velmi těžko smíruje a také svěřuje. Proto když už se rozhodne učinit první krok a chce svou situaci začít řešit, je potřeba, aby se setkala s pochopením a ujištěním, že se svým problémem není sama a že lze její trápení řešit.

Z tohoto důvodu se v následující kapitole věnuji analýze rozhovorů se zástupci vybraných pomáhajících organizací, abych zjistila, zda je práce s oběťmi a také spolupráce mezi jednotlivými organizacemi efektivní.

Praktická část

2 Kvalitativní výzkum

2.1 Cíl empirické části práce

Cílem mé práce je zjistit, jakým způsobem fungují klíčové organizace, které jsou zapojeny do systému pomoci obětem domácího násilí, a jejich pracovníci a do jaké míry je tato práce efektivní s ohledem na vztah k ohrožené osobě. Na základě zjištění se pokusím navrhnout možné varianty pro zlepšení práce s oběťmi domácího násilí a přístupu k nim.

2.2 Metodologie

K výše popsanému účelu jsem realizovala kvalitativní výzkum za využití rozhovoru pomocí návodu.

2.2.1 Rozhovor

Jak již bylo uvedeno výše, pro svou výzkumnou část jsem využila rozhovor. Ačkoliv jsem měla předem připravené otázky, nebylo pro mě zcela důležité zachovat jejich pořadí či přesnou formulaci. Podstatnější bylo jejich zaměření a možnost respondenta vyjádřit své zkušenosti. Z tohoto důvodu lze otázky rozřadit do pěti bloků. Otázky týkající se osoby pracovníka, otázky týkající se nových případů domácího násilí, otázky týkající se způsobu řešení případů domácího násilí, otázky týkající se spolupráce organizací a příklad z praxe (kompletní otázky viz příloha č. 3).

2.2.2 Charakteristika cílové skupiny

Pro výběr respondentů rozhovorů jsem zvolila techniku účelového výběru, při které jsem postupovala na základě předem vytyčeného cíle práce.

Cílovou skupinou byla odborná veřejnost, ze které jsem na základě nastudované literatury a vlastních znalostí vybrala zástupce klíčových organizací zapojených do

systemu pomoci obětem domácího násilí. Pro účely empirické části práce jsem vybrala zástupce těchto profesí:

- Sociální pracovník/ce
- Policista/ka
- Soudce/kyně
- Vedoucí pracovník/ce pomáhající organizace

Konkrétně jsem následně realizovala rozhovor se sociální pracovníci z občanského sdružení ACORUS, dále s vedoucí pracovnící Intervenčního Centra v Praze, s policistku pracující jako vedoucí specializované skupiny DN při Městském ředitelství PČR v Brně a se soudkyní, která pracovala několik let jako asistentka trestního soudce.

Pracovníci Acorusu, stejně jako vedoucí intervenčního centra, jsem kontaktovala nejprve prostřednictvím e-mailu, který jsem našla na internetu, a následně telefonicky, kdy jsme se domluvily na osobní schůzce. Při setkání v intervenčním centru jsem dále získala kontakt na vedoucí skupiny při Policii ČR.

2.3 Výsledky rozhovorů

Rozhovory jsem uskutečnila s paní Mgr. Kateřinou Mackovou z Acorusu, s paní Mgr. Barborou Holušovou z Intervenčního Centra Praha, s paní Mgr. Alenou Skoumalovou od Policie ČR v Brně a s paní Mgr. Vlastou Langhamerovou, momentálně působící jako soudkyně, dříve pracující jako asistentka trestního soudce. Všechny rozhovory jsem se souhlasem respondentek nahrávala na diktafon a následně je přepisovala volně s použitím přímých citací (navíc jsem otázky co do stavby věty modifikovala v závislosti na průběhu rozhovoru, přičemž obsah zůstával nezměněn). Vzhledem k tomu, že jsem všem zmíněným pracovnícím poslala otázky v předstihu, byly všechny na rozhovor dobře připraveny a vybaveny zajímavými informacemi.

2.3.1 ACORUS

V občanském sdružení ACORUS jsem realizovala rozhovor s Mgr. Kateřinou Mackovou, zástupkyní ředitele. Rozhovor probíhal v místě jejího pracoviště a měl přesně danou strukturu, kdy jsem vždy položila otázku a paní Macková na ni

odpovídala Sešly jsme se v konzultační místnosti, kde jsme spolu mluvily zhruba půl hodiny. Po celou dobu jsme nebyly nikým rušeny.

1. Jaké je Vaše zaměstnání a náplň práce?

„Tak organizace, kde pracuju, se jmenuje ACORUS, je to centrum pro osoby ohrožené domácím násilím a moje profese je sociální pracovnice. Já mám i sociální pedagogiku vystudovanou, tak se dá říct i sociální pedagog, taky, ale jakoby ta náplň mojí práce se týká sociální práce, sociálně-právního poradenství pro osoby ohrožené domácím násilím.“

2. Jak dlouho tuto práci vykonáváte?

„Tady v organizaci ACORUS jsem teď dá se říct 15 let, 14 a půl roku asi.“

A dohromady tuto práci vykonáváte déle?

Celkem pracuji po škole asi 17, 18 let, takže větší část pracovní kariéry jsem tady. Před tím jsem dělala s narkomany.

3. Jak často se tady setkáváte s případy domácího násilí?

To je otázka, na kterou přesně nevím, jak mám odpovědět. Já pracuji ve všech třech sociálních službách, které ACORUS provozuje. Tady v těchto prostorách se odehrává sociálně-právní poradenství a tady já se setkávám s ambulantními klientkami, nebo i klienty tedy, zrovna dnes jsem měla hovor s mužem, který se objednal, kteří nepotřebují ubytování a řeší situaci týkající se bydlení svými prostředky, ale potřebují nějaké sociálně-právní konzultace, sepisy žalob nebo trestní oznámení. Tady já se s nimi setkávám několikrát v týdnu. Někdy mám dva klienty za den, někdy jich mám pět. Další část práce se odehrává v azylovém domě, kde de facto dělám stejnou práci se ženami, které tam bydlí. Tam je ale ta práce ještě obsáhlejší, protože tam je ještě intenzivnější setkávání s nimi a dochází i k řešení věcí, které se třeba netýkají úplně domácího násilí, ale například i pobytu tam (v azylovém domě), provozních záležitostí, placení nájmu a tak dále. Potom máme ještě službu krizová pomoc, kde také pracuji a tam tedy ubytováváme akutně ohrožené ženy, takže tam jde o krizovou intervenci a de facto ale i o to poradenství.

Když to tedy vezmeme nějak obecně, tak setkáváte se s novým případem domácího násilí například denně?

No, to určitě ne. V azylovém domě máme kolem 30 klientek ročně. Na krizové pomoci jde zhruba o stejný počet, ale tam jsou zase kratší dobu a na ambulanci mám také i dlouhodobější klientky, „takže jako v tom týdnu, já myslím, že můžu mít jako několik, několik, ale je to určitě jako že je spočtu na prstech jedné ruky, maximálně dvou, ale spíš jako je to třeba do těch pěti; mluvím teď o nových jako případech, ale já se často setkávám s nima opakovaně.“

4. Čeho se tyto nové případy většinou týkají a kdo je tou obětí?

Pokud jde o pohlaví, tak jsou to převážně ženy. Těch mužů je ročně, řekla bych, tak do 5ti maximálně 10ti% z toho ročního přírůstku. „Teď mám zrovna, tenhle týden, dneska mi nepřišel teda pán, ale na čtvrtek mám objednanýho pána, kterej dneska volal a byl jako hodně na tom špatně, takže jsme nějak spolu mluvili o tý situaci. On chtěl jako nějak, pak nakonec se rozhodl brzo, si promluvit osobně, takže přijde ve čtvrtek. Ale to jako se stane opravdu minimálně.“

A tyto případy se asi spíše týkají psychického násilí, tedy?

No, není to tak úplně. Tenhle pán třeba říkal, že mu nějak žena vytrhala vlasy a nafackovala mu, takže i fyzické násilí. To psychické také, že mu nadávala, ale není to tak, že by šlo pouze o to psychické násilí.

5. Jaký je tedy teoretický postup v situaci, že někdo zavolá, že má nějaký takovýto problém?

Tak my máme ze zákona uložené to, že musíme mít nějaké metodické postupy. To znamená, že my máme přesně stanovené, jak tu situaci řešit. „To se týká samozřejmě různých fází práce s tím klientem. To znamená máme metodický postup na to, jak vést hovor s klientem, jak vlastně postupovat v rámci toho poradenského sezení, jak postupovat v rámci pobytové služby, ve smyslu plánování služby, sestavování individuálního plánu, uzavírání smlouvy, řešení nějakých jako věcí, který se týkají ubytování a tak dále.“ Takže těch metodických postupů je více s tím, že na sebe navazují. Pokud někdo zavolá a chce situaci konzultovat jenom po telefonu, je možné tu situaci řešit jenom po telefonu, obvykle jde o krizovou intervenci v situaci nějaké psychické nepohody člověka, který potřebuje nějak v tu chvíli zklidnit. Pokud chce řešit

něco ve smyslu podat nějakou žalobu k soudu, nebo se prostě poradit a do telefonu naopak mluvit nechce a chce tu osobní schůzku, tak se domlouváme rovnou na termínu té schůzky. Někdy jsou ty telefonáty krátké, třeba i pět minut, kdy se chce klient jenom domluvit na schůzce a my se ho ve třech, pěti větách zeptáme, aby nám řekl, o co jde a trošku se snažíme rozpoznat, jestli jde o domácí násilí a pokud ne, tak ho odkazujeme na jiné organizace, například na úřad městské části, nebo na obecní úřad, oddělení sociálně-právní ochrany dětí, nebo na manželskou poradnu. „Pokud je to domácí násilí a je to osoba ohrožená, to je naše klientela, ne násilná osoba, tak potom domlouváme schůzku a ten postup je takový, že si domluvíme schůzku v nejbližším teda termínu, máme rozpis, nabídneme klientovi a on si teda vybere, přijde sem a první schůzka je se sociální pracovnící, vždycky.“ Ta hlouběji zmapuje to domácí násilí, má k dispozici i vstupní dotazník, který s klientem vyplní a na základě hlubšího poznání situace rozhoduje, jestli se jedná o cílovou skupinu, protože to se někdy z telefonátu nepozná a poté klienta objedná buď k terapeutce, pokud klient potřebuje, nebo chce psychoterapii a nebo pokud chce sociálně-právní poradenství, tak to s ním vyřeší přímo ta pracovníce, protože my máme sociálně-právní vzdělání. Pokud chce zastupovat, nebo se jedná o složitější situace, na které si netroufáme samy, tak máme i advokátku. Ta zastupuje klientky u soudu ve výjimečných případech, protože je to zase drahé, ale když nám to přijde oprávněné a nutné, tak to klientkám platíme. Pokud se chce klient jenom nějak poradit, tak to může končit i jednou konzultací.

6. Korespondují tedy tyto metodické pokyny s praxí?

Ano. Oni jsou totiž vytvářené na základě praktických zkušeností. Takže tak, jak to děláme a co se nám osvědčuje, protože tuto práci děláme už léta, tak to máme zpracované. Jde tedy o něco, co už bylo praxí ověřené a co jsme my poté vlastně dali na papír.

Vy jste se tam ještě dotkla tematiky: když zavolá a je to cílová skupina. Vám tedy volají i agresori?

Agresori volají také, ale řekla bych, že se mně osobně nestalo, nevím, jestli kolegům, že by sháněli pomoc vyloženě pro sebe. Že by to byl někdo, kdo by řekl: mně ujely nervy, dal jsem facku manželce a chci s tím něco dělat. „Spíš je to situace, kdy ta žena odejde a on hledá jako její místo pobytu, tak k nám třeba volá, snaží se zjistit jako jestli u nás nebydlí.“ Nebo se někdy stává, že se ten muž nebo žena objedná a tady se až zjistí, že je

v evidenci už jeho protějšek a v tu chvíli my tu pomoc odpíráme, protože první, kdo o tom násilí mluvil v tom smyslu, že se to týká jeho, byl ten druhý. A protože my nemůžeme pracovat s oběma a věříme tomu, kdo k nám tu informaci přinesl jako první, omlouváme se a odkazujeme toho člověka pryč, že není možné pracovat s oběma. Někdy se to tedy takto stane, ale v zásadě je to výjimečná situace.

7. S jakými organizacemi tedy při své práci spolupracujete?

„Tak asi nejčastěji spolupracujeme s odděleními sociálně-právní ochrany dětí na městských úřadech nebo obecních úřadech. Pak taky s dalšími azylovými domy, pak i s dalšími organizacemi, většinou teda nestátními, což může být, třeba teď konkrétně mám v hlavě příběh klientky, která je cizinka, takže se sdružením pro integraci a migraci, protože tam je otázka ještě nějakého statutu té klientky.“ Dále máme navázané kontakty na pracovnice Host Home Start, což je organizace, která sdružuje ženy, které se snaží na základě svých rodičovských zkušeností pomáhat jiným maminkám, které nejsou tak šikovné v té péči o děti. Také spolupracujeme se Střepem, který dělá sanaci rodiny, dále například s krizovými centry, která k nám posílají klientky, s Bohnickým centrem, s Riapsem v Praze. Občas se na nás obrací i Dům tří přání, který zprostředkovává asistované styky rodičů s dětmi a vykonávají nějakou ambulantní práci s dětmi v situaci, kdy ta rodina selhává. Kontakty máme i s Dětským krizovým centrem, které řeší případy týraných dětí. Myslím si, že spektrum těch organizací je pestré. V podstatě kdo se na nás obrátí a máme společného klienta, tak s tím spolupracujeme. Děláme i mezioborová setkání za přítomnosti klientky a snažíme se síťovat ty služby, abychom v tom nebyli sami.

A co se týče spolupráce, nebo koordinace práce s policií a se soudy?

„No ty soudy jsou jako nezávislá instituce, to znamená, že tam jako se nedá moc mluvit o nějaký koordinaci. My se soudy jsme v kontaktu v tom smyslu, že pomáháme klientkám sestavovat žaloby k soudům, doprovázíme je na soudy, píšeme zprávy, někdy jsme voláni jako svědci, takže spíš jako v týhle rovině.... S policií je to víceméně podobný.“ Občas se nám podaří mít kontakt na někoho na kriminálce, za kým potom třeba posíláme klientku na podání vysvětlení. „Ale jako ta struktura teďka, která byla v Praze a vztahovalo se to jako na ty nějaký skupiny, který řeší domácí násilí, ta se z našeho pohledu rozpadla trošku.“ Konkrétně se jedná o Prahu Římská 3 službu kriminální policie a vyšetřování, kde byla skupina na vyšetřování domácího násilí,

takže teď spíš nikoho nemáme. Velmi často se tedy stává, že když chce klientka vypovídat na policii, setkává se s tím, že ten přístup není citlivý, je to stále stejný problém, jako byl před deseti lety; odrazování, bagatelizování. Takže je dobré mít tam někoho, za kým klientku poslat, aby se zabránilo té viktimizaci.

8. Spolupráci s organizacemi, se kterými pracujete, hodnotíte tedy efektivně?

„No tak my to děláme tak, aby to bylo efektivní.“ Na ty instituce se obracíme ve chvíli kdy si myslíme, že tu spolupráci potřebují obě strany a nikdy se nestalo, že bychom byli odmítnuti s tím, že je to nepotřebné. Neobracíme se tedy na policii, neobracíme se na soudy, protože ctíme to, že je to nezávislý orgán, který musí mít nějaký odstup. Ale pokud je to OSPOD, který se má angažovat v záležitosti dětí, tak tam jsou někdy ochotnější, někdy méně, ale třeba přijel pracovník i z Brna na schůzku, takže záleží opravdu na lidech, ale myslím, že se nestává, že by nám někdo vyloženě řekl „mě to nezajímá“.

9. Mohla by jste uvést příklad domácího násilí z praxe?

Tak v azylu máme teď matku s kloučkem, kterému jsou necelé 4 roky, která je tedy občanka mimo EU, tatínek je občan EU, není Čech, ale má tady dlouhodobý pobyt. Matka měla pobyt za účelem sloučení rodiny, takže vázaný na toho manžela. Tím, že od něj odešla (on shodou okolností v té době přestal pracovat), jsou se synem v situaci, kdy nejsou zdravotně pojištěni, takže pokud je dítě nemocné, musí matka platit veškerou zdravotní péči; tady se tedy podařilo navázat spolupráci s Fondem ohrožených dětí, který zaplatil antibiotika a poplatek u lékaře, ale máme strach, že kdyby to dítě mělo nějaký úraz, nebo operaci, tak to je šílená představa, že by to ona musela platit. A tím, že otec přestal pracovat, tak to dítě ztratilo možnost se skrze jeho sociální pojištění do toho systému dostat. Co se týká sociálních dávek, otec bral rodičovský příspěvek na sebe; měsíc byla matka úplně bez prostředků, než se podařilo to převést na ni. On neplatí žádné výživné, není ochotný ho platit a vyhrožuje tím, že odveze dítě do státu, ze kterého pochází. Matka podala k soudu návrh na předběžné opatření, aby mu zakázal vycestovat, což soud neschválil. Teď bylo nějaké soudní řízení, ve kterém se díky naší advokátce podařilo vysoudit 4.500 Kč výživného na dítě a dítě do péče matky. Otec s tím nakonec souhlasil, nicméně ten strach tam pořád trvá. On není vůbec ochotný připustit, že by nějaké násilí bylo, že by se ta rodina rozpadala a snaží se tu matku přesvědčovat o tom, aby obnovila soužití s ním. Kontakt s dítětem probíhá za asistence

sociálních pracovníků v poradně Magdala, kde on se snaží tu matku vtáhnout do nějaké vzájemné debaty. Ona nechce, ale on se to snaží navléknout přes potřeby toho dítěte, takže ona je pod tlakem, aby v zájmu dítěte s ním nějak komunikovala a má strach s ním vůbec mluvit, necítí se k tomu ještě dostatečně silná, takže má nějaké konzultace s naší terapeutkou a snaží se nějak posilovat. Ta její pozice v Čechách je taková, že jí rodičovský příspěvek doběhne v březnu a ona není kvalifikovaná a nemá vzdělání, díky kterému by tady mohla sehnat kvalifikovanou práci, takže jí zbývá dělat uklízečku, nebo pomocnou kuchařku někde, což je pro ni složité. Česky se dorozumí, píše šileně, takže není možné ji zaměstnat někde, kde by musela psát. Má tady teda maminku, která se jí snaží podporovat, ale ona sama bydlí na ubytovně a taky má z ruky do úst, jak se říká. Takže se na nás obracejí i cizinky, které jsou v ještě obtížnější situaci, než Češky, protože získat kvalifikovanou práci na hlavní pracovní poměr, přes který by se dostala do systému zdravotního pojištění, je pro ni téměř nemožné.

Rozhovor s paní Mackovou byl vůbec první, který jsem realizovala. Paní Macková mi ochotně sdělila potřebné informace a celé setkání probíhalo v klidu s přátelskou atmosférou.

2.3.2 Intervenční centrum

V intervenčním centru v Praze jsem realizovala rozhovor s Mgr. Barborou Holušovou, která zde pracuje jako vedoucí. Tento rozhovor, narozdíl od toho, který jsem prováděla v Acorusu, probíhal spíše spontánně. I když obsahuje odpovědi na všechny otázky, nemá přesně danou strukturu. Protože paní Holušová mluvila v podstatě sama bez pobízení a podávala velmi zajímavé informace, nechtěla jsem tlačit na to, aby postupoval rozhovor otázku po otázce na úkor obsahu sdělení. Rozhovor se uskutečnil na jejím pracovišti v dopoledních hodinách a trval zhruba hodinu. Mluvily jsme spolu v konzultační místnosti a po celou dobu jsme nebyly nikým rušeny.

1. Jaké je Vaše zaměstnání a náplň práce?

„Takže já mám právnický vzdělání a tady (IC Praha) jsem teda na pozici vedoucí s tím, že ten tým je vlastně osmičlenný teďka, i se mnou a jsou tady 4 sociální pracovníce, některé jsou na částečný úvazek, vlastně kolegyně, co tady vás přivítala, taky sociální pracovníce a pak máme jednu psycholožku a jednoho psychologa, který teda ještě se

věnuje jakoby práci s těmi v podstatě pachateli, ale je to pod jinou poradnou (Viola).“ Nově máme od listopadu ještě právničku. Jinak Intervenční centrum přesídlilo na tuto adresu od 1. června 2012 (Modřínova 1, Praha 8-Kobylisy). Tady jsme společně s Trianglem, který pracuje s rizikovými dětmi, nebo s dětmi s výchovnými problémy. Intervenční centrum spadá pod Centrum sociálních služeb, což je příspěvková organizace financovaná magistrátem hlavního města Prahy plus my si můžeme žádat o různé granty. My tedy poskytujeme sociální a sociálně-právní poradenství. Hlavní skupinou jsou osoby, které jsou po vykazání, ty kontaktujeme povinně. Druhou skupinou jsou lidé, kteří přijdou sami.

2. Jak dlouho tuto práci vykonáváte?

Já jsem tady od července minulého roku (2012), takže nějaký půlrok asi. Základem je, že intervenční centrum je ze zákona sociální službou, která vlastně poskytuje pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Cílovou skupinou jsou, kromě nezletilých dětí, nebo vůbec mladistvích, dospělé osoby, to znamená nejen ženy, které násilí samozřejmě zasahuje víc, ale i muži, handicapované osoby, máme docela dost i seniorů, máme případy mezigeneračního násilí, což si myslím, že se teď docela zvyšuje. Jde o takové lidi, kterým je 30, 40 a vrací se k rodičům, protože například ztratili práci, nebo se jim rozpadla rodina a řeší nějaké problémy jako třeba alkohol, občas se vyskytnou i drogy. Rodičům potom berou peníze, omezují je na svobodě a v podstatě je třeba začnou i fyzicky napadat, nebo je psychicky týrají. To jsou někdy opravdu dost otřesné případy. Teď v poslední době jsme měli incident, kdy starší paní, asi 95 letá byla ohrožována svojí dcerou, které je asi nějakých 60 a je schizofrenička, takže tam byly útoky z její strany.

3. Jak často se tady setkáváte s případy domácího násilí?

„Těch kontaktů, jako že by tady někdo klepal, to se děje málo. Spíš jako lidi volají, nebo někdo i třeba ze sociálního odboru a odkáže jako že má někoho, tak řekneme jo, ať si zavolá a pak už je to jiný přístup.....No a co se týče těch vykazání, teď jsme dělali vlastně poslední statistiky, tak vlastně za minulý rok jsme měli skoro 140 vykazání, což je docela velký číslo oproti třeba 2011, kdy jich bylo jenom 123 a vlastně takových těch, jak se říká, těch nízkoprahových kontaktů, nebo kontaktů tou intervencí ze strany IC, nebo ve vztahu k nám tak těch bylo skoro 1700 za rok.“ My máme teď nově elektronický

informační systém, do kterého všechno zapisujeme a z každé konzultace jsme povinni udělat zápis, aby měly přehledy i kolegyně, když se střídáme.

4. Čeho se tyto nové případy většinou týkají a kdo je tou obětí?

„Z větší části jsou to prostě ženy, kterých se to dotýká, jsou to většinou v průměru, já nevím, třiceti- čtyřicetileté ženy, který mají děti, kdy prostě třeba partner ztratil práci, hodně pije, jsou tam už nějaký rodinný historie, že třeba ona byla zneužívaná otcem, nebo už měla třeba předchozí partnery, který už se takhle chovali.“ Více se jedná o fyzické násilí, ale jsou to i kombinace fyzického s psychickým. Ty ženy ale často nemají po útoku žádnou dokumentaci, protože nejdou k lékaři, nebo to zastírají něčím jiným. A když to potom vidí děti v té rodině, jakože málokdy máme klientku, která nemá děti, tak tam se všechny tyto stereotypy přenášejí a projevují se v jejich chování. No a ty ženy tady potom paradoxně říkají, že to vlastně dělají kvůli dětem, že od toho partnera neodcházejí, což se jim tedy snažíme vyvrátit, protože je to špatně a spíše jim tím ubližují. Takže pokud to nějak začnou řešit, tak je vždycky podporujeme v tom, že udělaly dobrý krok.

5. Jaký je tedy pro vás teoretický postup v situaci domácího násilí?

Tam to funguje tak, že přijde fax od policie, že tedy došlo k vykázaní, což oni nám mají poslat do 24 hodin od chvíle, kdy byl proveden zákrok v domácnosti. Na tom úředním záznamu by tedy měly být zapsány ty osoby, hlavně telefonní kontakt a informace o tom, jestli tam nejsou nezletilé děti. To by se mělo poslat i na OSPOD a na soud. Ten Orgán sociálně-právní ochrany má ale tedy hodně případů a některé ty pracovnice nejsou úplně aktivní, protože už když obdrží tu zprávu, tak by měly dělat šetření v rodině, ale většinou je k tomu musíme nějak ponouknout, aby tam něco dělaly. „Jako my jim nevoláme, ale když třeba tam vidíme, že ten OSPOD tam není uvedený, že tam ten papír není, tak spíš upozorňujeme i tu policii, že by to tam měli poslat. Takže potom už vlastně té rodině by se měla poskytnout nějaká jako komplexnější pomoc, ale není to tak vždycky, protože, jak říkám, většinou ty klientky vidíme po tom vykázaní, pak když se připravují nějaké ty návrhy, takže řekneme že je to nějak, měsíc dva se třeba s nimi setkáme, ale potom nějaká jako dlouhodobější terapie, to už prostě tady není, jako když teda nevyužijou tu psychologickou pomoc.“ Ony se na nás samozřejmě mohou kdykoliv obrátit i po ukončení té spolupráce, ale my je nemůžeme k ničemu nutit. Občas řešíme i situace, že se klientky omlouvají, nebo ani to ne a prostě nepřijdou. „Jinak máme

samozřejmě standardy, takže jakoby nějaký postupy jsou, kde je to stanovený, jak jednat s tím klientem.“ Takže když přijde ten fax, tak my musíme do 48 hodin tu ohroženou osobu kontaktovat. V případě, že nemá telefon, nezvedá telefon, nebo prostě nereaguje, tak jí posíláme sms nebo dopis s nabídkou služby.

6. Korespondují tedy tyto metodické pokyny s praxí?

V podstatě ano, ale tak vždycky je to tak nějak individuální.

7. S jakými organizacemi tedy při své práci spolupracujete?

Pro nás jsou hlavními partnery Policie ČR, Orgán sociálně-právní ochrany dětí a justice, zde se jedná o ze zákona danou koordinaci interdisciplinární spolupráce. Dále jsou to různé nevládní organizace, jako například Acorus a Rosa. Dalšími partnery jsou sociální odbory a také kurátoři.

8. Je tato spolupráce efektivní? Pokud ne zcela, jaké změny by jste navrhl/a pro zefektivnění práce s oběťmi domácího násilí?

Jako ten systém i legislativa jsou v podstatě dobře propracované, ale nevyužívají se správným způsobem. Například policie by mohla v hodně závažných případech rozhodnout o krátkodobé ochraně, tedy přidělit ohrožené osobě policistu, který s ní je neustále, ale bohužel toho nevyužívají. Prostě existují různé instituty, ale nevyužívají se. Někdy se také stává, že se policisté chovají naprosto nevhodně a ohroženou osobu odmítnou, řeknou jí, ať si dělá co chce a že by ji měl partner v podstatě mlátit ještě více, aby měla nějaké důkazy; jinými slovy až ji zmlátí, tak oni mohou teprve něco dělat. Ta situace se ale naštěstí zlepšuje a jedná se pouze o výjimečné případy. I tak školení policistů prostě není pravidelné a systematické. Ano, jsou školy na ty znaky domácího násilí, ale podle mě chybí ta schopnost práce s obětí a vlastně i jednání s tím agresorem. My jsme policii nabízeli, že bychom pro ně mohli nějaké školení připravit. „Protože ono i podle jako dohody, kterou asociace intervenčních center podepsala s policejním prezidiem by měly vlastně ve všech regionech společně školit.“ Co ale například ještě řešíme, jsou různé dávky, o kterých teď rozhoduje úřad práce, ale často se nám stává, že to nechtějí řešit a že té klientce tedy žádné dávky nepřiznají. No a u té justice tedy hodně cítíme, že je to o takovém nezájmu, protože pro ně je to prostě jenom zlomek všech případů. Jinak si tedy myslím, že je pořád co zlepšovat. My jsme vlastně převzali ten rakouský model, ale například i v Polsku už mají mnohem více

propracovanou tu práci s agresorem. A to v Praze je ještě ta nabídka služeb dobrá, ale jsou třeba regiony, jako je Jesenicko, Bruntálsko, Ústecko, kde je to prostě strašné. Ale co jsme tedy slyšeli, tak ti řadoví policisté mají někdy i strach rozhodovat. „Protože to jsou mladý kluci, samozřejmě, nejsou ani zdatní v těch znalostech, nemaj ty zkušenosti, takže když tam přijede nějaký mladej dvacetiletý kluk a před něho se postaví nějaký padesátiletý ochlasta, který řekne no tak chlapečku teď tě zfuckuju a padej a já si to tady vyřídím doma, tak jako co asi udělá, že.“ Tak si myslím, že Česká republika je trochu pozadu, podle toho, co jsem mohla srovnávat na různých mezinárodních konferencích. Například v Brazílii mají proškolené i soudce.

9. Mohla by jste uvést příklad domácího násilí z praxe?

Paní Holušová v podstatě protkala celý rozhovor různými příklady z praxe. Dodatečně mi ale poslala i další dvě kazuistiky navíc, které uvádím níže:

Příběh 1. Dospělý syn vykázán za DN vůči svým rodičům

PRVNÍ INFORMACE pro IC:

- *IC dostalo informaci od PČR o vykázání syna za DN vůči jeho rodičům.*
- *Fyzické napadení rodičů synem poprvé před 2 lety.*
- *Opakované vyhrožování rodičům zabitím, strkání do jejich těl, pěsti do obličeje, opakované, zamykání rodičů v bytě a následné fyzické napadení, v jedné situaci - výstřel syna v bytě z nelegálně držené zbraně směrem k oknu, které odůvodnil ochranou rodičů před osobami, které údajně syn viděl za oknem a rodinu chtěly napadnout. Spol. obydlí se mj. nachází ve vyšším patře domu /vidění nereálných situací následkem drog/. Rodičům se průběžně ztrácely z bytu cenné věci, které syn prodával a nebo „ukládal“ v zastavárnách, aby získal peníze na drogy a také čelil svým věřitelům, kterým dlužil.*
- *Rodiče na PČR sdělují závislost syna na alkoholu a drogách.*
- *Syn opakovaně nastoupil na dobrovolnou léčbu do PL, kvůli závislostem. Po pár dnech, týdnech z ní však vždy odešel.*
- *Před vykázáním se syn opakovaně pokusil o sebevraždu.*
- *Rodiče žijí ve strachu nejen o sebe, ale i o syna. Cítí se bezmocní. Velmi si přejí nařízení synovi ochranné ústavní léčby. Na základě psychiatrického posudku syna, je mu doporučena „pouze“ ambulantní léčba.*

POLICIE ČR A SOUDY:

- *Na Policii ČR oznámeno opakovaně rodiči fyzické napadání synem.*
- *Vykázání syna za DN, následně 2 měsíce ve vazbě. Podezření z týrání os. žijící ve společném obydlí.*
- *Syn odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody pro trestné činy - násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, domácího násilí - týrání osoby žijící ve společném bytě nebo domě a také pro nedovolené ozbrojování. Ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze mu byl pak trest snížen. Obžalovaný byl před odsouzením vzat do vazby.*
- *Následný rok syn vykázán opět za DN*

POSTUP POMOCI INTERVENČNÍHO CENTRA:

- *IC telefonicky kontaktuje rodiče, po vykázání jejich syna s nabídkou pomoci.*
- *IC opakovaně poskytlo rodičům sociálně právní poradenství k DN /osobní i telefonické kontakty/*
- *Pomoc při sepsání 4 návrhů na PO /prodl. policejního vykázání/, žaloby o vyklizení bytu*
- *Zprostředkování psychologické pomoci pro oba rodiče.*
- *Následné konzultace rodičů v IC se týkaly informací ohledně průběhu řízení před soudem o zbavení způsobilosti syna k právním úkonům, průtahů ke kterým docházelo (znalecký posudek, možnost předvedení syna atd.), ale také předcházejícího trestního řízení proti synovi pro §215a trestního zákona a dalších trestných činů.*
- *IC v kontaktu s rodiči přibližně 1,5 roku. Matka syna dochází na podpůrnou skupinu do IC.*

VÝVOJ SITUACE:

- *Rodiče v kontaktu s psychologem, Policií ČR, státním zástupcem, Intervenčním centrem, psychiatrem, dvěma léčebnami, odborníky na závislosti.*
- *Oslovený psychiatr shledává jednání syna za velmi nebezpečné jemu i okolí, z toho důvodu podává návrh na částečné zbavení způsobilosti syna k právním úkonům k soudu. Snaha /i rodičů/ o nařízení ochranné léčby.*

- *Po prvním vykázání syna byli rodiče překvapeni, že soud, který řešil týrání rodičů odsoudil syna poměrně k velmi přísnému trestu, ale ochrannou léčbu nařídil pouze ambulantní, nikoli ústavní.*

Příběh 2. Vykázání manžela za opakované fyzické napadení manželky

PRVNÍ INFORMACE pro IC:

- *IC dostalo informaci od PČR o vykázání manžela za opakované fyzické napadení manželky.*
- *Manželka po fyzickém napadení manželem hospitalizována v nemocnici. Manžel ji bil pěstmi do očí a nosu, kopal do těla - následkem ztráta vědomí, paní se /dle jejího sdělení v IC/ probudila v kaluži krve.*
- *Manželka má ze svého muže velký strach. Po posledním napadení se hůře soustředí a hůře vidí.*
- *Paní sděluje IC, že má schizofrenii.*

POLICIE ČR:

- *Oznámení fyzického napadení manželky, jejím mužem.*
- *Vykázání manžela za opakované fyzické násilí.*
- *Podezření z trestného činu – týrání os. žij. ve spol. obydlí /§ 215 a/*

POSTUP POMOCI INTERVENČÍHO CENTRA:

- *IC kontaktuje ohroženou osobu s nabídkou následné, bezplatné pomoci.*
- *Návštěva IC u paní doma. Pracovnice IC viděly hematomy v jejím obličejí /kolem očí a nosu/.*
- *Poskytnuto sociálně právní poradenství k DN /osobní i telefonické kontakty/.*
- *Na základě domluvy s ohroženou osobou - pomoc IC při sepsání návrhu na vydání PO /prodl. doby polic. vykázání/, žaloby o rozvod manželství. Paní si však ani jedno toto podání v IC nevyzvedla.*
- *Paní telefonicky kontaktuje IC s tím, že se manžel vrátil domů v době desetidenního policejního vykázání a nechce odejít, což prý odůvodnil tím, že nemá kam. IC kontaktovalo PČR s tímto sdělením, které dostalo od paní. Manžel se však již po příjezdu policistů k obydlí v bytě nenacházel.*

- *Paní odmítá kontakty z řad psychologů a psychiatrů s tím, že má svou psychiatricku, ke které dochází.*

SOUČASNÁ SITUACE:

- *PČR vyšetřuje manžela s podezřením na spáchání trestného činu - týrání os. žij, ve spol. obydlí /§ 215 a/ a žádá zprávu z IC o průběhu kontaktů s paní.*
- *Paní má v současné době tendenci druhu chránit. Svaluje vinu na sebe, což obhajuje provokací druhu. Jednání druhu vůči ní však bylo minulý rok velmi brutální.*
- *V současné době paní není v kontaktu s IC.*

Při rozhovoru s paní Holušovou jsem se také dozvěděla, že v roce 2005 byla na policii v Brně vybudována speciální jednotka policistů, kteří řeší v podstatě všechno, co se týká případů spojených s domácím násilím, tedy vykázaní, trestní oznámení na týrání, vydírání nebo omezení osobní svobody. Jsou na to speciálně proškoleni a mají tedy potřebné znalosti a schopnost jednání s lidmi, kterých se domácí násilí týká. Podobné skupiny byly i v Praze, ale z kapacitních a personálních důvodů byly zrušeny. Od paní Holušové jsme také získala kontakt na paní Alenu Skoumalovou, vedoucí této specializované jednotky při PČR v Brně.

Paní Holušová byla mimo jiné i poněkud sdílnější a kritičtější co se týče spolupráce mezi jednotlivými organizacemi, což je samozřejmě dáno i tím, že intervenční centrum má ze zákona povinnost zajišťovat interdisciplinární spolupráci organizací, které jsou zapojeny do pomoci obětem domácího násilí.

Z rozhovoru s paní Holušovou jsem měla velmi dobrý pocit; způsob, jakým mluvila, na mě totiž dělal dojem, že se chce opravdu zasadit za to, aby se problematika obětí domácího násilí a práce s nimi posunula k lepšímu. Působila na mě jako plná odhodlání a nových plánů na zlepšení situace do budoucna.

2.3.3 Policie České republiky

Jako se zástupkyně Policie České republiky jsem realizovala rozhovor s paní Alenou Skoumalovou, která pracuje jako vedoucí specializované jednotky v Brně. I z tohoto důvodu jsme se domluvily na „setkání“ prostřednictvím Skype technologie. Paní Skoumalová je navíc velmi vytížená, a v čase rozhovoru byla dokonce i nemocná,

takže jsme se „sešly“ v neděli v dopoledních hodinách. Celý rozhovor byl velmi příjemný a probíhal spíše na přátelské bázi. Trval zhruba hodinu, přičemž se nám jednou stalo, že bylo přerušeno spojení. Po opětovném navázání jsme pokračovaly tam, kde jsme skončily.

1. Jaké je vaše zaměstnání a náplň práce?

„Tak já jsem státní zaměstnanec, jsem zařazená na městském ředitelství policie České republiky v Brně a jsem vedoucí čtvrtého oddělení obecné kriminality, skupiny kriminální policie a vyšetřování; takže ta zkratka je hrozná, OKSKPV.“ A protože Brno je největší ředitelství v republice co se týká „nápadu“, to znamená, napadení, trestných činů a přestupků, tak my máme rozdělenou i samotnou specializaci: je nás dvanáct oddělení a my jsme to čtvrté oddělení, které se specializuje na problematiku vykazání, domácího násilí, v přestupku i v trestném činu a nebezpečného pronásledování, neboli stalkingu (také jak v přestupkovém řízení, tak v trestném činu). Náplní mé práce je organizovat práci celého oddělení; přijímat oznámení, rozdělovat je do oddělení, provádět veškerou agendu, která souvisí s vedením oddělení a podobně. Kromě toho tedy chodím i do služeb a to jednak proto, že při náročných věcech chci být a také proto, že mě ta práce baví a protože je hodně náročná a děláme ji už moc dlouho, a já na to momentálně mám jak časový, tak duševní potenciál, tak chci těm mým lidem pomáhat, protože si myslím, že je to pro ty pracovníky i takové povzbuzení, když šéf zůstane a pomůže.

2. Jak dlouho tuto práci vykonáváte?

„No já jsem u policie jako takové letos dvacet let s tím, že po dvou letech vlastně už mě vyčlenili tehdy na problematiku mládeže a dětí, takže to bylo jakože jsem řešila trestný činy páchaný na dětech a na mládeži, ale i páchaný dětmi a mládeží.... No a v roce 2005 si mě vytypl náš tehdejší ředitel doktor Vaněk a oslovil mě, jestli bych s ním nešla do toho projektu domácího násilí, jako speciální jednotky, první v celé republice no a já jsem do toho šla.“

3. Jak často se setkáváte s novými případy domácího násilí?

Já každý den. Protože také na rozdíl od jiných kriminálek, naše oddělení je takové malé jakoby obvodní oddělení – my v této oblasti podnikáme i takové věci, které se jinde na okresech dělají pouze v uniformě; to znamená přestupky, vykazování i trestné činy. To

znamená, že my přijímáme případy každý den. Velmi málokdy se stane, že například dva dny nic není, ale to už si říkáme, jestli náhodou nejdou telefony.

4. Čeho se tyto případy většinou týkají?

„Budeme se teď bavit o tom, o čem se dozví policie. Já netvrdím, že obětí domácího násilí jsou pouze ženy; obětí domácího násilí jsou i muži, ale to se málokdy řeší přes policii. Takže u nás nejvíc poškozených, nejvíc oznamovatelek v oblasti domácího násilí jsou ženy.“ Mužů je kolem 5 %. Hodně se ale zvyšuje počet případů v kategorii senior; o těchto případech se dozvídáme od sociálních pracovníků, od terénních sociálních pracovníků, z anonymů od sousedů a nebo z telefonátu sousedů na sociální odbor, kteří nám zavolají, protože my máme rozpracovaný systém, kdy já mám lidi rozdělené do dvojic a ty dvojice spolupracují s určitými úřady městských částí; vždycky jednou za dva roky smluvíme schůzku, naši lidi tam jdou, sejdou se se zástupci Orgánů sociálně-právní ochrany dětí, se sociálními pracovníky pro přestárlé občany a debatují s nimi o tom, co se za ty dva roky změnilo.

5. Jak tedy postupujete, když dostanete nějaké oznámení?

My se o domácím násilí, nebo o stalkingu dozvídáme čtyřmi způsoby. „Nejčastější případ je výjezd na základě volání na linku 158. To znamená, že to je nejčastěji domácí násilí, kde v tu chvíli probíhá násilí, teror ze strany opilé násilné osoby na té ohrožené a jsou u toho dost často děti. Toto se dost často stává tak od osmi večer do rána do tří.“ Na základě telefonátu se volá na operační, kde operační důstojník zjistí, co se tam děje a pošle na místo nejbližší jezdící hlídku. Jejich úkolem je zklidnit situaci, zabránit fyzickému násilí nebo i materiálním škodám a prostřednictvím pár nacvičených otázek zjistí, zda se skutečně jedná o domácí násilí a následně volají naši skupinu a naše skupina už si to po telefonu začne řídit a vyráží na místo. Násilník je potom podle situace zajištěn a dán do cely předběžného zadržení a my s tou ohroženou osobou komunikujeme tak, jak je potřeba. Pokud je to možné, tak s námi ihned jede na oddělení, kde ji v klidu vyslechneme a všechno s ní probereme, následně řešíme situaci s pachatelem, a rozhodujeme, zda to bude přestupek nebo trestný čin a většinou v těchto případech vykazujeme.

Druhý způsob je, že k nám přijde, jak tomu říkám pracovně, nápad z ulice; to znamená, že ti lidé přijdou, protože už toho mají dost.

Třetí způsob je postoupení oznámení z městského státního zastupitelství, což se momentálně děje hodně často, že se tedy na zastupitelství obrací například dcera, nebo matka. No a čtvrtý případ je takový, že nám někdo zavolá z terénu.

Jinak nutno říct, že institut vykázaní se v Brně ujal jako velká prevence. My jsme mívali 380 přestupků za rok a teď míváme kolem 180. A nejvíc si myslím, že toto zafungovalo v těch případech, kdy měl násilník takové chování naučené z domu a v podstatě nad ním vůbec nepřemýšlel. Protože najednou se mu stalo, že to co dělal otec matce normálně on teď udělal své manželce a najednou skončil v celách a byl předveden před vyšetřovatele a musel se zpovídat, proč to udělal a kolik vypil alkoholu a tak dále. Najednou se tedy do toho začal někdo plést a on zjistil, že to není tak normální a ještě se od policisty dozvěděl, co ho může čekat.

Ještě bych se chtěla zeptat k tomu výjezdu hlídky: je nějakým častým jevem, že si ta hlídka například netroufne označit ten případ za domácí násilí?

„Na to já vám řeknu přesně odpověď a víc se o tom nebudu rozšiřovat: v Brně se to stát nemůže.“ Myslím si, že se to v Jihomoravském kraji děje minimálně, protože jsme účastníky proškolení policistů. Na druhou stranu tím, že jsem zapojena v několika projektech celorepublikových, tak někdy úplně žasnu, co můj kolega například v Jižních Čechách, je schopen udělat s domácím násilím, aby s tím neměl práci, tak to zírám. Ale já tedy tvrdím, že je to jednak od člověka k člověku a druhak se to odvíjí od šéfů těchto lidí, podle toho, jaký na to oni mají názor. Jestliže oni sami vystupují způsobem, že domácí násilí je vyumělkovaný a vymyšlený problém a paragraf Bílého kruhu bezpečí, potom je to problém.

6. A tedy ten teoretický postup se shoduje s praxí?

Ano. A pokud je to tak, že se to dozvíme suchou cestou, tak většinou začínáme od toho, kdo to oznámil, kdy se tedy vyptáme co a jak a dále si děláme místní šetření no a dále se postupuje klasicky podle typu případu.

7. S jakými organizacemi při své práci spolupracujete?

My jako policie nejvíce spolupracujeme s magistrátem města Brna. Tam vznikla bezvadná skupina sociálních pracovníků, kde je asi dvacet pět lidí a polovina z nich se stará o seniory a druhá polovina o postižené. Takže pokud mi pracujeme na případu domácího násilí na seniorech, tak oni nám velmi pomáhají a o tu rodinu posléze dále

pečují. Dále spolupracujeme s Odborem zdraví a se Sociálním odborem, také se všemi úřady městských částí v Brně. Pochopitelně spolupracujeme s intervenčním centrem v Brně, které je ze zákona o vykazání ustanoveno v každém krajském městě. Samozřejmě že tady v Brně spolupracujeme se všemi obecně prospěšnými společnostmi, které se zabývají alespoň okrajově domácím násilím, například s Magdaleniem nebo Persefonou.

8. Takže předpokládám, že ta spolupráce asi je efektivní, nebo máte k tomu nějaké výhrady?

Nemám. My tady v Brně navíc máme naprosto perfektní interdisciplinární tým. Takže my třeba spolupracujeme i s předmanželskými poradnami nebo se soudci z civilního soudu. Také perfektně spolupracujeme s městskou policií, takže ten záběr je opravdu široký.

Takže i se soudci je ta spolupráce v pořádku?

„U nás naprosto.“

9. Máte nějaký zajímavý případ z praxe?

„Tak já vám třeba uvedu případ, kterej jsem jako nepochopila po té stránce sociální, jakto, že ta rodina bez povšimnutí mohla takhle žít do doby, než my jsme tam vlítli, jako skupina domácího násilí.“ Na jednu služebnu městské policie se asi před čtyřmi lety dostavil starý manželský pár. Ti přišli oznámit, že je syn doma neustále terorizuje a že oni už to vůbec nezvládají a nevědí co s tím. Než se ale ta městská policie nějak rozhýbala, tak oni z té stanice utekli. Po týdnu se objevili znovu a to už ta paní měla nějakou modřinu. Takže nám rychle zavolali, ať přijedeme, že se pokusí je tam zdržet. My jsme si udělali menší výjezd a protože jsme nevěděli, co se bude dít, tak jsem tehdy stáhla i zásahový tým, protože při šetření v domě jsme zjistili, že tento pár má dva syny, ale že ten jeden s nimi asi pravděpodobně nebydlí a ten druhý je nějaký na půl blázen. Když jsme dojeli na místo, tak jsme zjistili, že dveře už byly několikrát vyražené, takže v podstatě ani nebylo potřeba je odemykat. V bytě byl neskutečný nepořádek a našli jsme tam i toho syna, o kterém souřdi řekli, že v bytě nebydlí. Ten syn už deset let nevycházal z domu, neměl ostříhané nehty a vousy měl asi po pupek. Ten násilník se nám pokusil utéct oknem, ale my jsme od sousedů věděli, že on někdy skáče z okna na strom, takže už jsme tam měli hlídku, která ho chytla.

V bytě nebylo jediné nezakryté okno, všude bylo nanošeno strašné množství odpadku, kdy tedy ti rodiče měli pouze cestičku ke svým válečkám. Ti kluci měli ve vedlejším pokoji také každý válečku, ale hlavně tam byl funkční počítač a televizor.

Nakonec to bylo tak, že ten starší syn terorizoval svoje asi 85 let staré rodiče, kdy otec byl bývalý docent na vysoké škole a matka měla také vysokoškolské vzdělání. Syn rozhodoval, co bylo s penězi, které měli rodiče z důchodu, pořád domů snášel igelitky s „blbostma“ a zakazoval rodičům, aby je vyhazovali a v noci je posílal na asi 1,5 kilometru vzdálenou benzinovou stanici pro různé věci, nebo jim do ruksáčků naložil knihy a chodil s nimi v lesíku na noční pochody, protože když on nemůže spát, tak oni také nebudou. Toho mladšího bratra z toho úplně vynechal, toho si vůbec nevšímal. Nakonec skončili oba synové v ústavech.

Já si na tenhle případ často vzpomenu a vždycky mě napadne taková otázka, jakto, že nikomu v tom domě nevadilo, že v tom bytě jsou všude igelity v oknech. Jakto, že nikomu nevadilo, když jde po schodech, že na těch dveřích není klika. Takže to je jeden z případů domácího násilí, které tedy trvalo opravdu hodně dlouho.

Paní Skoumalová byla velmi milá a vstřícná a z jejích slov bylo znát, že ji její práce opravdu baví a naplňuje a že ji provádí poctivě.

2.3.4 Soud

Jakožto se zástupkyní soudu jsem se sešla s Mgr. Vlastou Langhamerovou, která momentálně čerstvě pracuje jako soudkyně. Tento rozhovor jsme absolvovaly dvakrát – poprvé jsme jej ale nenahrávaly a tak jsme jej musely zopakovat. V době prvního setkání pracovala paní Langhamerová jako asistentka trestního soudce (a převážně této profese se týkal i náš rozhovor).

1. Jaké je vaše zaměstnání a náplň práce?

„Takže pracovala jsem v podstatě šest let jako asistentka trestního soudce u obvodního soudu pro Prahu 9 a v současné době jsem vlastně čerstvě jakoby jmenovaná do pozice soudkyně, kde se zabývám víc jakoby civilním právem.“ Kromě toho se aktuálně zabývám ještě problematikou domácího násilí v rámci poraden Bílého kruhu bezpečí jako dobrovolná právní poradkyně, takže ten úhel pohledu mám jak ze strany soudu a z toho, co jsem měla možnost vidět po těch šest let, kdy jsem se věnovala trestnímu

právu, tak vlastně i z úhlu pohledu té poradny, kde je to o jiném přístupu, kdy se vlastně nic nevyšetřuje ani nezkoumá, ale spíše se jde po těch potřebách obětí jako takových.

2. Jak dlouho vykonáváte obě tyto práce?

„U soudu jsem šest let, jakoby co se týká trestní sekce, teď jsem vlastně třetí měsíc jakoby na civilním úseku a co se týká poradny Bílého kruhu bezpečí, tak tam vlastně teď začínám sedmý rok působení.“

3. Jak často se setkáváte s novými případy domácího násilí?

V každém případě je možné říct, že těch případů je celá řada. V rámci poradny Bílého kruhu bezpečí my nikdy nedokážeme odhadnout dopředu, kdo přijde; do poradny chodí nejen oběti domácího násilí, ale i oběti jiných trestných činů obecně. „Co se týká obětí domácího násilí vyloženě, tak může bejt poradna, kde prostě jsem tam třeba dvakrát do měsíce a můžu se tam potkat se čtyřma až třeba deseti klientama, který přicházejí s problematikou domácího násilí. Jsou ale i zase poradny, kde opravdu spíš řešíme úplně jiný typy trestných činů a domácího násilí se to netýká, takže je to opravdu různý.“

A když jste pracovala jako asistentka soudce?

„U soudu ty případy domácího násilí, který přijdou, to je opravdu jenom špička ledovce.“ Ty případy jsou vždycky řešené na okresech, pokud to opravdu není s nějakým důsledkem smrti, nebo něčeho takového, kdy už je to opravdu práce pro krajský soud. Co se týká toho okresu, tak tam je to také různé, ale myslím si, že se lze potkat zhruba s jedním či dvěma případy do měsíce.

4. Čeho se tyto případy týkají a kdo je jejich obětí?

Ty případy jsou velmi rozmanité, to znamená, že se velmi těžce sleduje jediná linka. Jsou klienti, kteří přicházejí s problémy, které se pohybují spíše na úrovni psychického týrání a jsou i klienti, kteří přicházejí s velmi závažnými formami domácího násilí.

„Co se týká jakoby BKB, tak nejčastěji jakoby klientkama jsou ženy, ale můžu říct úplně teď čerstvou zkušenost, kdy do poradny přišel i muž, velmi bych řekla „efektivně“ týranej ze strany partnerky, která byla mála, 150ti centimetrová blondýnečka, do který by to asi pravděpodobně nikdo moc neřekl, ale ty způsoby toho týrání byly velmi

efektivní, zvláště na té psychický, emocionální úrovni z hlediska jakoby vydírání přes děti a tak dále.“ Takže jsou to i muži, kteří přicházejí a řeší takové problémy.

U toho soudu jsou to jak případy těžkého ublížení na zdraví, ale i kauzy, které nemají tak závažné důsledky, ale většinou se projevují už po nějakou delší dobu. „Vybavuju si velmi dobře případ ženy, poškozený, která vystupovala v trestní kauze a v podstatě ten pachatel se po celou dobu toho řízení hájil tím, že on ji nikdy fyzicky jakoby neublížil, což byla pravda. I ona sama uváděla, že on ji nikdy fyzicky nenapadl, že tam nebyl žádný fyzický útok, nicméně že jakoby to soužití po té psychický stránce bylo tak těžký a náročný, že prostě opravdu nebylo už dál jakoby unesitelný; oni spolu byli přes dvacet let, takže opravdu jakoby dlouholetý vztah. Vychovali spolu dvě dospělé děti v té době už a přesto jakoby ten partner pořád pokračoval dál a dál, ta situace se zhoršovala, takže ona nakonec vyhledala pomoc.“ U soudu je tedy možné setkat se i s případy psychického týrání; problém je spíše v tom, že oběti psychického týrání toto jednání v řadě případů ani za týrání neoznačují, případně říkají, že je to v podstatě stejně neprokazatelné, že jde pouze o tvrzení proti tvrzení, a že oni s tím k soudu nepůjdou, protože to vlastně nemá význam.

5. Jaký máte teoretický postup při řešení případů domácího násilí?

„Tak co se týká vlastně jakoby soudu, tak žádný metodický pokyn neexistuje a to i z povahy té věci jako takový; soudce je vázaný vlastně pouze zákonem, případně podzákoněma předpisama, ale žádný metodický pokyny v tomhleto duchu neexistují.“ Nutno podotknout, že podle vlastní zkušenosti ti soudci v kauzách postupují standardně stejně, jako postupují u šetření jakékoliv jiné trestné činnosti. To znamená, že napadne obžaloba, soudce případ prostuduje, následně proběhne hlavní líčení s dotazováním, tedy s výslechem obžalovaného a poškozeného, výslechy svědků, případně jsou předloženy nějaké listinné důkazy a následně je vyhlášeno rozhodnutí. V každém případě bych řekla, že alespoň v případech, které mám možnost sledovat u obvodního soudu pro Prahu 9, je viditelná zvýšená tendence soudů ulehčovat tuto situaci poškozeným; jsou tedy využívány všechny možnosti a opatření trestního řádu k tomu, aby a oběť nebyla zbytečně nadměrně stresovaná. Například je oběti poškozeno vypovídat bez přítomnosti obžalovaného, zajišťuje se, aby oběť s obžalovanými nečekala na stejné chodbě v případě, že je pachatel stíhán na svobodě. Například jsem opakovaně zažila situace, kdy jsem s poškozenou čekala v jiné jednací síni, než dojde k výslechu. Několikrát jsem vysvětlovala, jak bude jednání probíhat, co může očekávat,

že samozřejmě i obžalovaný má možnost se vyjádřit a klást otázky – v případě, že je poškozený vyslýchán bez přítomnosti obžalovaného, děje se tak prostřednictvím soudu, aby nedošlo ke kontaktu těch dvou, a že poškozený může samozřejmě také uvádět úplně jiný úhel pohledu, tak aby nebyla překvapená. Také jsem zažila, že soudci dělali přestávky během výpovědi poškozeného, aby jim opravdu ulehčili, umožnili se napít, dojít si na toaletu.

A myslíte si, že toto je v dnešní době norma?

To je hodně zajímavá otázka. Já si vůbec netroufám o tomto mluvit. Pokud nějaká taková kauza přijde k obvodnímu soudu na Praze 9, tak tam bych si troufla říct, že je to normou. Ale to je pouze jeden z deseti pražských soudů a jeden z desítek soudů v České republice a umím si představit, že je to více otázka empatického přístupu jednotlivých, konkrétních soudců. Bohužel jsem se nesečkala s tím, že by k tomuto byla dělána nějaká konkrétní školení. Pořádají se školení soudců k problematice domácího násilí, ale že bych měla pocit, že si ti soudci odtamtud opravdu něco odvázejí, že vědí, jak budou v těch kauzách postupovat a že by to následně dokázali aplikovat i v praxi, to se obávám, že s takovým postupem jsem se zatím nesečkala. Tady si myslím, že je opravdu veliký prostor pro změnu.

Já bych si troufla říct, že řada těch školení, která jsou nabízena a realizována jsou z mého pohledu absolutně neatraktivní právě pro tu cílovou skupinu, pro kterou jsou pořádána. Osobně mi v těchto případech nesmírně chybí, že ti školitelé nejsou schopni přejít do praxe a ukázat konkrétní příklady a říct, co konkrétního je možné pro tu poškozenou osobu udělat, aby pro ni byla tato situace snesitelnější.

Když se tedy vrátíme k těm otázkám, tak jak je to s postupem v BKB?

V tom Bílém kruhu bezpečí to také není o nějakém metodickém pokynu, ale tam zase hodně fungují školení dobrovolníků, kde každý ten dobrovolník, aby tam mohl pracovat, musí projít čtyřdenním školením, kdy jeden blok je věnovaná pouze problematice domácího násilí; školí Lída Čírtková s Petrou Vitoušovou a hodně dopodrobna se probírají tyto praktické aspekty práce s oběťmi.

6. Shoduje se tento postup s praxí? – tuto otázku vynecháváme

7. S jakými organizacemi při své práci spolupracujete?

„Tak ze strany soudu, když se jakoby podívám na trestní soud, tak tam jednoznačně jsou to orgány činný v trestním řízení; to znamená policie, státní zastupitelství, to jsou vlastně jako bych řekla dvě nejzákladnější.“ Potom záleží na každém soudci, do jaké míry spolupracuje i s nějakými pomáhajícími profesemi, od azylových domů po různé neziskové organizace.

Co se týká BKB, tam je ta spolupráce samozřejmě založená na něčem jiném. Tam byla podepsaná dohoda o zprostředkování kontaktu mezi oběťmi, respektive policií a Bílým kruhem bezpečí. Policie tedy poskytne Bílému kruhu bezpečí čtyři základní údaje o oběti a ten potom oběť sám kontaktuje. Nutno podotknout, že tato praxe zatím více funguje na případech týkajících se pozůstalých po obětech trestných činů, při pokusech o vraždu, při znásilněních, či při způsobení těžké újmy na zdraví. Velkým milníkem je momentálně zákon o obětech trestných činů, který tuším 11.2.2013 podepsal prezident České republiky. Jednotlivá ustanovení tohoto zákona budou postupně přecházet do praxe; tento zákon je hodně zaměřený na ochranu obětí, kdy mimo jiné oběti, u kterých hrozí sekundární viktimizace, jsou prohlášeny za zvlášť zranitelné oběti. To si myslím, že bude splňovat velká část obětí domácího násilí; řekla bych, že dokonce 99,9 %.

8. Jak je to tedy s efektivitou té spolupráce v rámci soudu?

„No, efektivita je strašně odvyklá, bych řekla, od každého jednotlivého člověka“. Jako je to v každé profesi, když máte dobrého doktora, máte dobrého doktora, když máte dobrého učitele, máte dobrého učitele. Zažila jsem policisty, kteří opravdu fungují nadstandardně výborně. To se potom velmi odráží na těch obětech. Na druhou stranu, z té zkušenosti, kterou mám od soudu nemohu říct, že by ta spolupráce byla neefektivní. Ono je to také hodně dané tím, že ti policisti prostě musejí jednat a ten státní zástupce prostě musí jednat. „Takže když soudce prostě bouchne do stolu, tak ti policajti, jestli rádi nebo nerádi, já nevím, ale prostě dodaj.“

Co se týká té efektivitu, tak jinak, možná i snáze se to hodnotí ze strany toho Kruhu, kde je možné se setkat s tím, že oběti přijdou a popisují to jednání ze strany orgánů činných v trestním řízení, které je zkrátka alarmující. Ať už co se týká nekonání, nebo naopak konání, ale tak šíleného, že člověku úplně trne. Nemyslím si ale, že by to bylo dané tím, že by ty postupy nebyly upravené – je to opravdu člověk od člověka. Určitě v tom hraje svoji roli i skutečnost, že ti policisté mají vekou fluktuaci a objevují se noví a noví lidé, kteří nejsou proškolení, nebo proškolení jsou, ale zase nemají zkušenosti. Podle mého

názoru je velmi důležité intuitivní chování každého jednotlivého člověka. Protože i absolutně neproškolený policista, který o domácím násilí nic neví, pokud se dokáže zachovat intuitivně, tak si zkrátka myslím, že nemůže udělat chybu.

9. Můžete uvést nějaký případ z praxe?

Já si vybavuji případy, které jsou spojeny s brachiálním násilím, kdy ty oběti opravdu nechtějí odejít od pachatele a vysvětlují to například dětmi a velmi těžce se těm obětem ukazuje, že právě ty děti jsou tím důvodem, proč by měly odejít, protože si ty děti odnášejí modely chování, které následně aplikují ve svém životě. Ty způsoby týrání jsou podle mého názoru čím dál tím efektivnější; dnes výrazně delší dobu trvá fáze psychického týrání, vyhrožování, nadávání, zastrasování legálně či nelegálně drženými zbraněmi, vydírání skrze facebook nebo twitter. Často se také objevuje nesmírná ekonomická závislost oběti na pachateli a i z tohoto důvodu jsou ochotny nést spoustu věcí.

Pamatuji si třeba ženu, která volala na linku, když jsem tam ještě pracovala. „Její zakázka stála tak, že má vypovídat u soudu a že chce poradit, jak má vypovídat, aby neublížila manželovi. A když ten příběh vyprávěla dál, tak se ukázalo, že řadu let žila se svým partnerem, manželem, kterej jí opravdu nejen jakoby psychicky týral, ale tehdy i hodně fyzicky týral.“ Bydleli na samotě u lesa, měli i nějakou malou farmu a on poměrně hodně pil. On v podstatě ani normálně nefungoval dobře, ale vždycky když se napil, tak to dosahovalo šílených rozměrů. Jedna z těch situací byla ta, že on ji začal honit s motorovou pilou po domě. Ten konflikt skončil tím, že se tak vyčerpал, že si sednul do obýváku a usnul, zatímco žena byla zamčená ve sklepě. Ona po nějaké době vylezla a tu pilu mu schovala. To byl jeden z incidentů, který líčila s tím, že všechno dobře dopadlo, takže to nebyl žádný problém. Incident, kvůli kterému vlastně volala byla situace, kdy ji proháněl po farmě se sekerou v ruce, ale tu sekeru jí skutečně zabol do zad. Ona si ještě zavolala záchranku, která kontaktovala policii, ta je zajistila a požádala o vzetí do vazby s důvodem domácího násilí a pokusu o vraždu. On byl ve vazbě a ona tam za ním jezdila a líčila do toho telefonu vlastně, že je to hrozné, že on tam strašně zhubl a strašně se rozčilovala, že jí vězeňská služba neumožňuje nosit mu jídlo, protože on se přeci potřebuje najíst. Nám volala v momentě, kdy měli asi 14 dní do hlavního líčení a ona chtěla u soudu změnit výpověď tak, aby ho pustili domů. Nebylo jí k vysvětlení, že jí jde skutečně o život a že pokud změní svou výpověď, tak to může vést k tomu, že ona sama bude trestně stíhána pro trestný čin krivé svědectví a že

v tento okamžik je jí partner opravdu nebezpečný. Bohužel nevím, jak případ dopadl, protože už se následně neozvala, ale musím říct, že jsem o ni tehdy opravdu měla strach.

Za účelem rozhovoru jsme se sešly v odpoledních hodinách v pizzerii na Žižkově, kde jsme se vlastně scházely i poprvé. Paní Langhamerová byla velmi milá a vstřícná i přesto, že je časově velmi vytížená. Opět mi předala vyčerpávající informace a dokonce se poněkud „rozohnila“ ve chvíli, kdy jsme se dotkly problematiky školení soudců či policistů, jak uvádím v textu.

2.4 Komparace výsledků rozhovorů

Pro lepší orientaci v odpovědích jednotlivých respondentek uvádím tabulky se stručným shrnutím informací poskytnutých dotazovanými pracovníci pomáhajících organizací. Pro přehlednost se každá tabulka týká jednoho bloku uvedeného v kapitole 2.2. Dále přidávám pod každou tabulkou slovní zhodnocení informací získaných z jednotlivých rozhovorů.

Tabulka č. 1: Shrnutí otázek z bloku A

	Jaké je vaše zaměstnání a náplň práce?	Jak dlouho tuto práci vykonáváte?
Kateřina Macková	soc. pracovnice v Acorusu	14,5 roku
Barbora Holušová	Vedoucí IC Praha	1 rok
Alena Skoumalová	Vedoucí specializované skupiny při Policii ČR	8 let
Vlasta Langhamerová	Soudkyně/ asistentka trestního soudce	6 let

Tyto dvě otázky nepotřebují nějaký další výklad, protože se týkají pouze typu zaměstnání a délky jeho provozování.

Tabulka č. 2: Shrnutí otázek z bloku B

	Jak často se setkáváte s novými případy domácího násilí?	Čeho se tyto případy většinou týkají a kdo je jejich obětí?
Kateřina Macková	cca 5x za týden	převážně ženy, fyzické i psychické násilí
Barbora Holušová	140 vykazání za rok 2012; 1700 nízkoprahových kontaktů	Většinou ženy 30-40 let s dětmi, partner po ztrátě zaměstnání+alkohol, fyzické násilí
Alena Skoumalová	denně	Většinou ženy+nárůst obětí seniorů
Vlasta Langhamerová	1-2x do měsíce	Většinou ženy-rozmanité případy

U otázky týkající se četnosti nových případů je znát poměrně velký rozdíl. Nejčastěji se setkávají s novými případy na policii, což si myslím, že je pochopitelné, protože v nějaké krizi či v situaci ohrožení života patrně každého jako první napadne volat linku 158. Kontakty na další organizace, které se této problematice věnují, se dále oběti dozvídají od policistů.

Naopak nejméně případů se již dostane k soudu. Příčinou je fakt, že ne všechny případy domácího násilí jsou řešeny podáním trestního oznámení na pachatele (ať už kvůli ne tak velké závažnosti, nebo kvůli neochotě oběti) a také skutečnost, že ačkoliv oběť podá na násilníka trestní oznámení, velmi často jej také po krátké době opět stáhne a dále odmítá případ řešit (jak jsem se dozvěděla od paní Holušové).

Co se týká oběti a vlastní podstaty domácího násilí, v tomto případě se všechny respondentky v podstatě shodly. Jedná se převážně o ženy a způsob násilí bývá rozmanitý; vyskytuje se tedy jak psychické, tak fyzické násilí.

Tabulka č. 3: Shrnutí otázek z bloku C

	Jaký je ve vaší profesi teoretický postup řešení těchto případů?	Shoduje se tento postup i s praxí?
Kateřina Macková	Metodický postup ze zákona	Ano-je vytvářen na základě praktických zkušeností
Barbora Holušová	Fax od policie o vykazání-kontaktují klientku/a+standarty jak jednat s klienty	V podstatě ano, i když je každý případ individuální
Alena Skoumalová	Oznámení-na místo vyjíždí hlídka, která zjistí, zda jde o domácí násilí-pokud ano, přivolává se tato skupina	ano
Vlasta Langhamerová	Žádný metodický pokyn v tomto smyslu neexistuje	-

V otázce postupu při novém případě domácího násilí jsem se dozvěděla, jaký je rámcový postup v jednotlivých profesích (kromě justice, ve které žádný metodický postup neexistuje).

V případě Acorusu, pokud klient či klientka zavolá na telefonní linku a přeje si sjednat osobní schůzku, ta se nejprve uskuteční se sociální pracovnící, která celou situaci zmapuje a navrhuje postup dalšího řešení.

V intervenčním centru je zásadní informace od policie, že v nějaké domácnosti došlo k vykazání. V tento moment kontaktuje centrum oběť a nabízí jí své služby. Další možností je, že přijde ohrožená osoba sama – i v tomto případě se jí dostane odborné konzultace a nabídky další pomoci. Také v intervenčním centru se řídí určitými standarty, jak jednat s oběťmi domácího násilí.

Postup specializované jednotky při Policii ČR je odvislý od způsobu, jakým se o násilí dozví. Pokud je to od hlídky, která byla na místo vyslána na základě oznámení na lince 158, vyrazí i tato skupina na místo. Pokud se o násilí dozví prostřednictvím oběti, či někoho jiného, kdo se dostaví na policejní stanici, nejprve provádějí místní šetření

a dále postupují podle typu případu.

Co se týče praxe, tak i tam tyto postupy podle odpovědí dotazovaných pracovníků fungují.

Tabulka č. 4: Shrnutí otázek z bloku D

	S jakými organizacemi při své práci spolupracujete?	Je tato spolupráce podle vás efektivní?
Kateřina Macková	OSPOD, azylové domy, nestátní organizace, Host Home Start, Riaps	Děláme to tak, aby to bylo efektivní
Barbora Holušová	Policie ČR, OSPOD, justice, nevládní organizace (Acorus, Rosa,..)	systém i legislativa jsou v podstatě dobře propracované, ale nevyužívají se správným způsobem
Alena Skoumalová	Magistrát města Brna, Odbor zdraví, Sociální odbor, Intervenční centrum, Magdalenium, Persefona	Ano, máme zde navíc perfektní interdisciplinární tým
Vlasta Langhamerová	Soud-policie, státní zastupitelství; BKB-policie	Efektivita je odvislá od každého jednotlivého člověka

Otázka týkající se výčtu organizací, se kterými dotazované ve své profesi spolupracují, je v podstatě jednoduchá. Složitější je to již s otázkou efektivity této spolupráce.

Jako nejpozitivnější a nejkladnější hodnocení spolupráce se ukázalo to od paní Skoumalové, která si spolupráci své jednotky při Policii ČR v Brně a dalších subjektů nemohla vynachválit. Jejich práce by mohla být vnímána jako vzor pro všechna ostatní města, o čemž se zmíním dále. Z rozhovoru vyplynulo, že mají v Brně perfektně fungující jednotku a to především díky zájmu jejich pracovníků o danou problematiku a díky odhodlání a nasazením, se kterou svoji práci vykonávají i přes časovou náročnost a ne příliš uspokojujivé finanční ohodnocení.

Kladně také hodnotila spolupráci paní Macková, která v podstatě odpověděla tak, že práci vykonávají právě tak, aby byla efektivní, což v podstatě nezanechává prostor pro nějaké chyby.

Odpovědi dalších dvou dotazovaných se týkají stejné problematiky, a to možnosti selhání lidského faktoru, tedy že efektivita spolupráce je ve velké míře odvislá od individuálních pracovníků a jejich přístupu ke konkrétním případům a obětem, které v některých případech nejsou zcela ideální.

Například paní Holušová i paní Langhamerová se zmínily o nedostatku kvalitních školení pro policisty, kde by se naučili zejména způsobu jednání s obětí, ale i s agresorem. Paní Holušová uváděla i příklad, kdy policista oběť odmítne, její případ bagatelizuje a v podstatě oznámí, že aby něco dělal, musí ji partner zmlátit ještě víc. Nutno podotknout, že se tyto případy podle jejích slov stávají čím dále tím ojedinělejší. Nicméně o přístupu některých policistů se zmínila i paní Macková v souvislosti s tím, když přijdou nějaké klientky a stěžují si na jejich necitlivý přístup a bagatelizování situace obětí.

Dalším problémem mohou být také pracovníci, kteří přistupují k problematice poněkud laxně a musí se k nějakému jednání „popohnat“ ale na druhou stranu i takoví, kteří jsou až přehnaně horliví a ve své snaze mohou nadělat ještě více škody.

Tabulka č. 5: Shrnutí otázek z bloku E

	Můžete uvést případ domácího násilí z praxe?
Kateřina Macková	Žena cizinka momentálně s dítětem v azylovém domě, nemá peníze, a protože nerozumí česky, nemůže si najít ani kvalifikovanou práci a nejsou s dítětem pojištěni; muž se ji snaží kontaktovat přes dítě, ona z něj má strach a nechce s ním komunikovat; oběť dochází na terapie a snaží se posilovat
Barbora Holušová	Rodiče fyzicky i psychicky napadáni svým synem závislým na alkoholu a drogách; po vykázání byli kontaktováni IC, bylo jim opakovaně poskytnuto sociálně-právní poradenství a psychologická podpora; podání návrhu na částečné zbavení způsobilosti syna k právním úkonům; soudem byla synovi nařízena pouze ambulantní léčba; s IC jsou rodiče v kontaktu asi 1,5 roku, matka dochází na podpůrnou skupinu
Alena Skoumalová	Rodiče senioři týráni už několik let svým psychicky nemocným synem; rodiče přišli sami na služebnu; v bytě strašný nepořádek a ještě jeden nemocný syn, který vůbec nevycházel z bytu; oba synové umístěni do léčebny; nikomu z domu nepřišla divná zatemněná okna či chybějící klika ve dveřích
Vlasta Langhamerová	Žena bydlela s mužem, který se rád napil alkoholu na samotě u lesa, on ji psychicky i fyzicky týral; situace vygradovala, když jí jednou zabolil sekyru do zad; klientka volala s dotazem, jak má vypovídat u soudu, aby při tom neublížila manželovi – chtěla změnit výpověď, aby ho pustili domů a vystavit se tak riziku trestního stíhání pro křivé svědectví; bohužel se neví, jak žena dopadla

2.5 Setkání k interdisciplinární spolupráci organizací pomáhajících obětem domácího násilí

Ačkoliv se nejedná o realizovaný rozhovor, pokládám za vhodné uvést také informace, které jsem se dozvěděla na Setkání k interdisciplinární spolupráci, na které mě pozvala paní Mgr. Barbora Holušová a které se uskutečnilo 6.2. od 9:00 do 12:00 na Staroměstské radnici. Tématem setkání byly „Případy domácího násilí“ a během celého dopoledne se rozebíraly velmi zajímavé kazuistiky z pohledu interdisciplinární spolupráce.

Celé setkání vedla paní Holušová a postupně dostávali slovo jednotliví pracovníci, kteří představovali kazuistiky, a následně docházelo k otevřené diskuzi, které se mohli všichni zúčastnit. Toto setkání jsem bohužel nemohla nahrávat na diktafon, a proto zde uvedu pouze své zápisky týkající se jednotlivých případů.

- **Kazuistika VIOLA**

Tento případ představil pan Jaroslav Simon, který pracuje jako psycholog, terapeut, kouč a lektor. V případě se jedná o klienta, který měl přítelkyni a dvě děti, ale odešel k jiné ženě. V tomto vztahu došlo k vynuceným či samovolným potratům, k fyzickému násilí, ke stalkingu i k oboustrannému pokusu o sebevraždu. Muž měl nakonec se ženou další dítě, ale protože se necítí, jako jeho otec, ale spíše jako nástroj, který posloužil k jeho vytvoření, nedokáže jej přijmout, nechce být uveden jako jeho otec nebo se o něj starat, či dokonce na něj platit. Tento muž napsal po posledním rozchodu rodičům této ženy dvacetistránkový dopis, ve kterém vysvětluje svůj příběh, svůj vztah s jejich dcerou, i proč nemůže vystupovat jako otec jejich vnuka. Vysvětloval, jaké obrovské finanční potíže ve vztahu řešili, když svou přítelkyni podporoval a tím se zadlužil, přičemž ona neustále pouze slibovala, že začne pracovat. Popisoval jejich neustálé rozluky a opětovná setkání i nevěru přítelkyně. Mimo jiné zmínil i smrtelnou nehodu, které se účastnil a která jej poznamenala.

Protože byl dopis velmi dlouhý, četly se z něj na setkání pouze úryvky. Dopis byl velmi emotivní a muž popisoval skutečnosti opravdu detailně. Zatím absolvoval s panem Simonem sedm sezení a stále se snaží vyznat ve své situaci. I přez všechna úskalí vztahu s bývalou přítelkyní přiznává, že pokud by ona kývla, ihned by se k ní vrátil.

Tento příběh ukazuje domácí násilí z opačné strany, tedy z pohledu agresora, protože Viola je organizace, která pomáhá lidem, kteří mají problém se zvládnutím svojí agrese. V této situaci uvedl pan Simon zajímavý poznatek a tedy že agrese jako taková vzniká z bezmoci; ze skutečnosti, že je osoba „zahnaná do kouta“ (z tohoto pohledu tedy nelze za agresivní považovat násilnou osobu). Při jednání s agresivní osobou je velmi důležité, jaký postoj k ní zaujmeme; rozhodně ji nesmíme odsuzovat, protože podle pana Simona není nic černobílé a každý nese na situaci nějakou vinu a proto nikdy nestojí na straně klienta, proti jeho partnerce nebo naopak (po těchto slovech se přihlásila o slovo paní Prokopová z občanského sdružení Rosa, která naopak zdůraznila, že již dvacet let stojí na straně klientky proti pachateli a že to považují za správné)

V této situaci jsem se také dozvěděli, že například v Rakousku, Německu a v severských zemích funguje velmi efektivně spolupráce organizací pracujících s oběťmi a organizací pracujících s pachateli domácího násilí. Tyto organizace fungují paralelně vedle sebe a vzájemně si vyměňují informace. Tento způsob práce bohužel v České republice chybí.

- Kazuistika Intervenčního centra

Tento příběh byl uveden jako příklad velmi dobře propojené pomoci ze strany intervenčního centra, Orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Barevného světa dětí.

V rodině došlo v prosinci 2012 k vykázaní dospělé, cca 40leté dcery s drogovou minulostí, která ohrožovala svou 70 let starou matku. Ve společné domácnosti žije se ženami ještě 10letý syn, kterého má v pěstounské péči právě jeho babička, tedy ohrožená osoba. Její dcera ji opakovaně ohrožovala a napadala jak fyzicky, tak psychicky, dobývala se do bytu, brala synovi cukrovinky, které mu koupila babička atd. Situace vy eskalovala v době, kdy měl chlapec narozeniny a babička mu výjimečně koupila Coca Colu. Poté však přišla matka a sebrala mu ji (chtěla ji vypít sama) a babička vyjádřila svůj nesouhlas.

Po první konzultaci v intervenčním centru podala žena návrh k soudu na předběžné opatření, kterému bylo vyhověno (poté se znovu ozvala, že by měla zájem o prodloužení opatření na jeden rok). Dále také podala žalobu o vyklizení bytu, kterou soud zamítl a klientka se odvolala – v době setkání ještě nebylo jasné, jak odvolání dopadlo (v této situaci bylo zmíněno evidentní selhání soudu, který žalobu zamítl

a uvedl jako důvod například nepřiložení žádosti o věci samé, která však podle slov pracovnice IC přiložena byla).

Tato žena také již od roku 2010 spolupracuje s Orgánem sociálně-právní ochrany dětí (dále OSPOD) na Praze 10 a s Barevným světem dětí (dále BSD), jejichž pomoc si velice pochvaluje. Protože její vnuk Honzík propadal z matematiky, oslovili BSD, kam chodil na doučování a jeho situace se velmi zlepšila. Za pomoci pracovnic OSPOD zase vyřešili situaci bytu; příspěvek na vymalování a příspěvek na bydlení.

Žena dlouhou dobu nechtěla o situaci týkající se vztahu s dcerou mluvit, protože Honzík ji měl velmi rád a ona nechtěla, aby přišel o matku. Také ve škole se chlapci posmívali, že pro něj chodí babička. Skutečnost však byla taková, že jeho matka vždy pouze přišla domů, umyla se a všechno snědla. Když začal Honzík pobírat rozum, začal si dokonce sladkosti před matkou schovávat. Momentální situace s vykááním má ale na Honzíka velmi špatný dopad. Matka navíc na ženu stále tlačí, aby jí syna „půjčovala“. Když s ním jde ale ven, vrací se pozdě večer a nerespektuje žádná dohodnutá pravidla, čímž narušuje Honzíkův režim. Babička tedy podala návrh na zbavení rodičovství.

Honzík i nadále dochází do BSD, kde se zapojil do projektu „Kámoš“, ve kterém jde o snahu skrze práci s dětmi podporovat celou rodinu. Dvakrát týdně se zde schází s asistentem, studentem vysoké školy, se kterým řeší „normální“ kamarádkské věci. O problémech týkajících se matky však odmítá komunikovat. Vypadá to, jako by si chtěl toto místo nechat pouze pro sebe a nevnášet do něj problémy, se kterými se potýká doma. Babičce byla též nabídnuta terapeutická konzultace; ta ji ale odmítá, protože je toho podle jejích slov už hodně a pro ni je nejdůležitější péče o Honzíka. Stále však nad svou dcerou „nezlomila hůl“, protože chápe její důležitost jakožto matky pro Honzíka.

- Kazuistika Policie

Následující případ je oproti tomu předchozímu příkladem nedostatečné připravenosti některých příslušníků policie.

Koncem léta 2012 volala na policii asi 24 let stará žena s informací, že se do jejího bytu dobývá přítel (34letý muž závislý na drogách a výherních automatech - vlivem pervitinu se stával paranoidním – chorobně žárlivý a agresivní, navíc s majetkovou trestní minulostí). Když se na místo dostavila hlídka, otevřela jí vystresovaná a plačící žena se známkami fyzického násilí. Hlídka však neměla dostatek

zkušeností pro detekci domácího násilí; navíc oběť nechtěla moc komunikovat a ze strachu z agresora uváděla, že bydlí v bytě sama.

Policisté sice zahájili trestní stíhání pro nebezpečné vyhrožování, nicméně neprovedli vykazání ani nijak jinak nezajistili okamžité bezpečí napadené ženy. Tu pouze na druhý den předvolali k výslechu; žena však, stejně tak jako velmi arogantní agresor, odmítla vypovídat a navíc nedala souhlas k trestnímu stíhání.

Případ byl dále předán kolegyni, která si přes matku oběti sjednala se ženou schůzku v „civilu“. Při rozhovoru zjistila, že muž svoji partnerku obden bije, zamyká a jinak týrá. Když policistka ženě oznámila, že okamžitě přikročí k vykazání, ta ze strachu ihned obrátila. K vykazání nicméně došlo a klientku kontaktovalo intervenční centrum. Ona však jakoukoliv pomoc patrně ze strachu (agresor napadl nejen ji, ale i její matku) odmítla. Po deseti dnech se partner vrátil zpět a celý případ odezněl.

Začátkem roku 2013 došlo v tomto případě k dalšímu nárůstu domácího násilí. Přivolaná hlídka agresora okamžitě vykazala a žena navázala spolupráci s policií a zažádala o předběžné opatření. Opět ji kontaktovalo intervenční centrum; tentokrát nabídku pomoci bez váhání přijala. Po vydání předběžného opatření se však již klientka neozvala a tak momentálně není známo, jaká situace je.

2.5.1 Reflexe interdisciplinárního setkání

Toto setkání bylo vůbec první setkání podobného druhu, kterého jsem se kdy zúčastnila a jsem velmi vděčná, že mi to bylo umožněno. Bylo zajímavé poslouchat jednotlivé případy a způsoby jejich řešení a navíc komentáře dalších pracovníků, kteří se zapojili do diskuse. Ačkoliv během celého setkání panovala přátelská a kolegiální atmosféra, nebáli se účastníci vyjádřit i svůj nesouhlas s některými informacemi či postupy a zároveň navrhnout jiná řešení.

Toto setkání ve mně navíc vyvolávalo určitou touhu patřit k pracovníkům, kteří pomáhají obětem domácího násilí. Ze všech účastníků vyzařovalo určité semknutí pro jednu společnou věc, i když každý ji řeší odlišným způsobem nebo k ní jinak přistupuje v souvislosti se svou konkrétní profesí.

2.6 Doporučení pro praxi

Z realizovaných rozhovorů vyplývá, že práce s oběťmi domácího násilí a spolupráce organizací, která se touto problematikou zabývá je sice na poměrně dobré úrovni a navíc se neustále zlepšuje, i tak však zůstává nemalý prostor pro jejich zefektivnění.

Jako nejdůležitější považuji schopnost pracovníků vcítit se do situace ohrožené osoby a podle toho s ní také jednat. Základem takovéto práce s ohroženou osobou je věřit jí a především nebagatelizovat její problém. Dalším problémem týkajícím se citlivého přístupu k oběti je její takzvaná sekundární viktimizace, která ji často opětovně traumatizuje, a kvůli které často od jakéhokoliv řešení problému nakonec upustí. V tomto ohledu vnímám největší nedostatky (ačkoliv i ty jsou na ústupu) u příslušníků policie (nejedná se o specializovanou jednotku v Brně) a u pracovníků soudů. „Říci týrá mě manžel, zveřejnit, oznámit domácí násilí není vůbec lehké, okolí včetně profesionálů ženám často nevěří“ (Rosa. Tisková zpráva, 2013).

Jak vyplynulo z rozhovoru s paní Holušovou, někteří příslušníci policie dokonce odbudou oběť se slovy, že dokud nebudou „pořádně“ napadené, nebudou s případem nic dělat. Jako příklad uvádím také část otevřeného dopisu pozůstalých po manželích Malhockých: „Žádáme především o prošetření okolností, za kterých k této tragické události došlo, a to nejen bezprostředně před vraždou, ale i v delším časovém úseku, kdy pan Pavel Malhocký opakovaně žádal Policii ČR o pomoc a ochranu. Jak je patrné i ze záznamů policie, cítil se být delší dobu odůvodněně ohrožen na životě ze strany nevlastního syna. Byl několikrát z jeho strany napaden, a to i fyzicky, bylo mu vyhrožováno zastřelením, byla v případě rodiny narušována domovní svoboda atd. Většina toho je popsána v policejních protokolech, případně záznamech volání na tísňovou linku, kam se v takových případech pan Malhocký s důvěrou obracel se žádostí o pomoc a ochranu. Jak vyplývá z neoficiálních informací a sporadických vyjádření zástupců Policie ČR a jak je na veřejnosti celá věc chápána, byla Policií ČR věc vždy odložena s tím, že „nelze nic dělat“, dokud dotyčný skutečně nespáchá trestný čin. Tedy s brutální strohostí, v kontextu celé tragédie, přeloženo: „Nemůžeme vás před vrahem ochránit, dokud vás opravdu nezavraždí.“ (Otevřený dopis pozůstalých po manželích Malhockých, 2013).

Samozřejmě nechci tvrdit a netvrdím, že jsou takovéto případy na denním pořádku, nicméně skutečností zůstává, že se stávají a že by tomu tak být nemělo.

Z rozhovorů také vyplývá, že vždy záleží na individuální osobě každého pracovníka, jak se k problematice postaví a proto upozorňuji, že se rozhodně nesnažím tento problém paušalizovat na všechny.

Určité řešení této problematiky spatřuji v účinnější osvětě policistů i pracovníků soudů a tedy v realizaci kvalitních školení. Při rozhovoru s paní Langhamerovou jsem se dozvěděla, že podobných školení sice existuje celá řada, nezřídka jsou však vedena neefektivním způsobem, kdy jsou účastníkům předkládána pouze holá fakta. V takovém případě se potom nelze divit, že si je někteří účastníci pouze z povinnosti „odsedí“ bez nějakého dalšího přínosu (jak zmínila také například paní Holušová). Jako přínosnější se jeví pořádání školení, kde jsou předkládány případy z praxe a jejich řešení, včetně zdůraznění adekvátního přístupu k ohroženým osobám doplněného o praktické rady. Za vysoce efektivní považuji školení metodou zážitku, kde by si jejich účastníci mohli vyzkoušet situaci takzvaně „na vlastní kůži“. Z vlastních zkušeností vím, že z podobného kurzu si člověk odnese mnohem více, než když pouze poslouchá výklad se strohými fakty, protože je do problematiky skutečně vtažen a vnímá ji všemi smysly.

Patrně nejlepším řešením situace by bylo znovu vybudování specializované jednotky zabývající se domácím násilím v Praze. Skutečností však zůstává, že jde o projekt vysoce náročný jak z hlediska finančního, tak z hlediska personálního – i přes to považuji za důležité zmínit jej jako další možnost zefektivnění práce s oběťmi domácího násilí.

V neposlední řadě považuji za důležitou také existenci primární prevence a tedy přednášek, cvičení a projektů realizovaných na školách.

2.6.1 Primární prevence

Jelikož případů domácího násilí neustále přibývá, velmi důležitou roli hraje i nadále primární prevence. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla vypracovat projekt pro studenty středních škol, ve kterém by se v rámci vyučování aktivně dozvěděli více o systému práce s osobami ohroženými domácím násilím a o možnostech, které tyto osoby ve své situaci mají.

2.6.1.1 Projekt primární prevence domácího násilí

Název:

„Pracovníci zapojení do systému pomoci obětem domácího násilí.“

Ročník:

5.-6. ročník osmiletého gymnázia, 1.-2. ročník čtyřletého gymnázia.

Mezipředmětová vazba:

Projekt je možné vypracovat s využitím znalostí z předmětů Základy společenských věd, Občanská výchova, Etická výchova, Výchova ke zdraví, Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana a dále za předpokladu dalšího aktivního dohledání potřebných informací.

Vzdělávací oblasti RVP:

Člověk a zdraví, Člověk a společnost.

Vzdělávací obory:

Výchova k občanství, Výchova ke zdraví.

Tematický celek:

Domácí násilí.

Očekávané výstupy:

- vědomosti: studenti jsou seznámeni s možnostmi pomoci, které má oběť domácího násilí a znají postupy pomáhajících pracovníků,
- dovednosti: studenti dokáží zaujmout k dané problematice postoj a v případě potřeby vyhledat pomoc odborníka.

V projektu rozvíjené a upevňované klíčové kompetence studentů:

- komunikace s druhými, práce s druhými, řešení problémů, vyhledávání informací a jejich zpracování.

Organizace a realizace projektu

Časové rozvržení:

Celková doba pro uskutečnění projektu jsou čtyři vyučovací hodiny; 3x45 minut pro vyhledávání informací, ztvárnění rolí a práci na portfoliu, 1x45 minut na reflexi.

Počet studentů:

Minimální počet pro realizaci projektu je 15 studentů.

Maximální počet pro realizaci projektu je 25 studentů.

Průběh projektu:

První část hodiny (cca 15 minut) bude probíhat formou frontální výuky, kdy učitel vysvětlí všem žákům najednou, co se bude dále v hodině dít, o jaký projekt se jedná, co je jeho podstatou a jak bude celá následující výuka probíhat.

V další části realizace projektu již učitel přistoupí ke skupinovému vyučování, kdy budou studenti rozděleni do skupin po 4-5 lidech (dle celkového počtu studentů ve třídě). Každá skupina dostane jeden totožný konkrétní případ domácího násilí z praxe. Úkolem studentů bude nejprve zanalyzovat předložený případ, identifikovat problém a následně navrhnout postup řešení situace. Tato část bude trvat přibližně 50 minut.

V další fázi si studenti ve skupinách rozdělí následující role: oběť, policista, sociální pracovník (rolí policisty a/nebo sociálního pracovníka budou zastávat dva studenti). Každý student bude mít za úkol vcítit se do své role a z této pozice přesně popsat, co by dělal a jak by se zachoval, včetně pocitů, které mu situace přináší. V rámci této skupiny by se následně měli dohodnout na adekvátní řešení za použití nástrojů, které jim jejich role umožňuje. Tato poslední část by měla trvat 70 minut.

Otázky k analýze:

- Na koho se má oběť v situaci vy eskalovaného násilí obrátit?
- Jaké informace má pracovník ohrožené osobě poskytnout?
- Jak bude zajištěna bezpečnost ohrožené osoby?
- Jaký je další postup práce s ohroženou osobou?

Pomůcky:

Minimálně pro každou skupinu počítač s přístupem na internet pro aktivní dohledání informací. Dále je potřeba mít pro každého studenta jednotlivě papír, na kterém bude napsaný příběh domácího násilí, který budou studenti v rámci projektu analyzovat.

Případ domácího násilí sloužící jako podklad pro vypracování projektu:

„Začalo to krátce po svatbě. První facku jsem dostala ještě před porodem našeho prvního dítěte. Všechno jsem dělala špatně. Podle něj jsem neuměla uvařit pořádné jídlo, uklidit byt, vyžehlit košili, dokonce jsem prý neuměla ani nakojit syna. Neustále mě ponižoval, urážel, vyhrožoval. Zakazoval mi kamarádky, potom i rodiče. Bral mi všechny peníze. Výprask jsem dostala minimálně jednou týdně, napřed jen facky, později do mě i kopal. Jíst jsem mohla pouze s jeho svolením. Nebo mě dlouhé dny a týdny úplně ignoroval, vůbec si mě nevšímal, neodpovídal na mé otázky, dokonce mě – a později ani děti – nepozdravil. Jako bych byla pro něj vzduch. Vydržela jsem to dlouhých 16 let. Poté co mě spálil horkou žehličkou, kterou po mně hodil, a rozbil mi hlavu, jsem se rozhodla vyhledat pomoc“ (Ševčík, 2011, s. 42).

Výstup projektu

Výstupem by mělo být komplexně vypracované portfolio, které vypracuje každá skupina a ve kterém předloží návrhy postupu všech zúčastněných osob. Součástí práce je obecná analýza případu, který byl studentům předložen a dále analýza práce jednotlivých složek zapojených do procesu pomoci ohrožené osobě, včetně zásad adekvátního jednání s touto osobou.

Závěr a reflexe projektu

Po vypracování projektu ve skupinách si formou hromadného vyučování vedeného učitelem vymění studenti své poznatky a závěry, ke kterým došli. Je pravděpodobné, že se budou práce v některých aspektech lišit a zde je na učiteli, aby zhodnotil správnost předkládaných informací a umožnil studentům doplnit svá portfolio.

Na závěr celého projektu proběhne reflexe v kruhu, kde se studenti vyjádří k tomu, jak se cítili v roli, kterou zastávali a bude jim umožněno klást případné doplňující otázky.

Vypracovaná portfolia mohou být umístěna například na nástěnku ve škole, aby sloužila jako výukový materiál pro studenty ostatních ročníků.

Tento projekt bohužel nebylo možné realizovat a ověřit v praxi, nicméně by toto jistě bylo potřebné. Na základě výstupů studentů by bylo vhodné projekt dále upravit, aby bylo jeho další vypracovávání co nejefektivnější a nejprínosnější pro studenty.

3 Závěr

V předkládané práci jsem se věnovala problematice domácího násilí. Důvod, proč jsem se rozhodla navázat na svou bakalářskou práci a dále ji rozšířit, je ten, že se stále jedná o velmi aktuální a podle mého názoru vysoce závažné téma a to nejen s přihlédnutím k situaci oběti, ale zároveň ve vztahu k organizacím či k pracovníkům organizací, které se věnují pomoci osobám ohroženým touto formou násilí.

V dnešní době jsou nám v médiích stále více předkládány informace o případech, ve kterých hraje hlavní roli domácí násilí. Za klíčovou tedy považuji nejen samotnou existenci pomáhajících organizací, ale především schopnost jejich pracovníků jednat s ohroženou osobou. Cílem mé práce tedy bylo zjistit, zda pracovníci organizací, které se dostávají do styku s ohroženými osobami, vykonávají svou práci s ohledem na tíživý stav těchto osob. Zároveň mě zajímalo, zda je i spolupráce, která probíhá mezi jednotlivými organizacemi, efektivní.

Z uskutečněných rozhovorů se zástupci některých organizací jsem zjistila, že při osobním kontaktu s ohroženými osobami záleží především na individuální osobnosti konkrétního pracovníka, a že stále bohužel existují případy, kdy tito lidé ať již kvůli nedostatečné informovanosti či kvalifikaci nebo jednoduše kvůli nezájmu jednájí s ohroženými osobami neadekvátně, necitlivě a jejich situaci bagatelizují nebo nejsou schopni vytvořit jim příznivé podmínky, které potřebuje každý člověk v krizové situaci.

Co se týče spolupráce organizací, ta většinou probíhá bez problému, protože jednotlivé organizace již mají navázané určité kontakty a ke spolupráci přistupují právě takovým způsobem, aby byla efektivní. Nicméně i zde se mohou vyskytnout problémy především vlivem neochoty jednotlivců.

Řešení situace týkající se jednání s ohroženými osobami spatřuji především v pořádání adekvátních školení a kurzů, které budou vedeny takovým způsobem, aby byly pro cílovou skupinu atraktivní a aby si z nich jejich účastníci odnesli co nejvíce poznatků a zkušeností pro výkon své profese (více v kapitole 2.6 Doporučení pro praxi). Je velmi důležité, aby se pracovníci organizací dokázali do stavu, v jakém se oběť nachází, vcítit a následně vystupovat takovým způsobem, jakým by si oni sami přáli, aby bylo jednáno s nimi, kdyby se ocitli v podobné situaci.

Závěrem bych chtěla vyjádřit obdiv všem pracovníkům organizací pomáhajících obětem domácího násilí, kteří vykonávají svoji práci svědomitě a především s obrovskou dávkou lidskosti, protože i oni sami se neznárodně ocitají ve velmi náročných

a vypjatých situacích, ve kterých samotným ohroženým osobám pomáhá právě jejich profesionalita a skutečná touha těmto lidem pomáhat.

4 Seznam použitých informačních zdrojů

- *Acorus. Poslání.* [on-line] © 2011 [cit. 17.2.2013] Dostupné na <<http://www.acorus.cz/cz/o-nas/poslani.html>>.
- *Acorus. Poslání služby azylový dům.* [on-line] © 2011 [cit. 17.2.2013] Dostupné na <<http://www.acorus.cz/cz/sluzby/azylovy-dum.html>>.
- *Acorus. Poslání služby krizová pomoc.* [on-line] © 2011 [cit. 17.2.2013] Dostupné na <<http://www.acorus.cz/cz/sluzby/krizova-pomoc.html>>.
- *Acorus. Poslání služby odborné sociální poradenství.* [on-line] © 2011 [cit. 17.2.2013] Dostupné na <<http://www.acorus.cz/cz/sluzby/odborne-socialni-poradenstvi.html>>.
- BEDNÁŘOVÁ, Z et al. *Domácí násilí: Zkušenosti s poskytováním sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám.* Praha: Acorus, 2009. 92s. ISBN 978-80-254-5422-0.
- CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí: Příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/ 2006 Sb. Platným od 1. ledna 2007.* 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. 158s. ISBN 978-80-00-01550-7.
- ČACKÁ PAVLÍKOVÁ, I. *Moje právo. Právní pomoc pro ženy – oběti domácího násilí.* Praha: ROSA, 2012. 72s.
- ČÍRTKOVÁ, L. 2011. Ex partner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, č. 2, s. 1-8. ISSN 1212-866X
- ČÍRTKOVÁ, L. 2011. Nebezpeční expartneri. *Právo a rodina*, č. 3, s. 1-8. ISSN 1212-866X
- ČÍRTKOVÁ, L. *Kdo za to může.* [on-line] [cit. 4.2.2013] Dostupné na <<http://www.domacinasili.unas.cz/victim.html>>.
- ČÍRTKOVÁ, L. 2010. Stalking – vybrané poznatky o nebezpečném pronásledování. In *Sborník textů k problematice domácího násilí.* CSSP. 1.vyd. Praha: CSSP. s. 122-131.
- ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. et al. *Pomoc obětem (a světkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 191s. ISBN 978-80-247-2014-2.

- *Dona linka. Materiály ke stažení. Vztah k volajících osob ke konzultovanému domácímu násilí.* [on-line] © Bílý kruh bezpečí, o.s. 2007 [cit. 17.2.2013] Obrázek ve formátu PDF. Dostupné na <<http://www.donalinka.cz/materialy-ke-stazeni/>>.
- *Dona linka. První krok.* [on-line] © Bílý kruh bezpečí, o.s. 2007 [cit. 17.2.2013] Dostupné na <<http://www.donalinka.cz/rady/ohrozenym-osobam/prvni-krok/>>.
- *Dona linka. Základní informace.* [on-line] © Bílý kruh bezpečí, o.s. 2007 [cit. 17.2.2013] Dostupné na <<http://www.donalinka.cz/dona-linka/zakladni-informace/>>.
- DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti: pracovní manuál.* Praha: Střední policejní škola ministerstva vnitra v Praze, 2005. 52s. ISBN 80-239-5686-8.
- HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech: syndrom CAN.* Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 24s ISBN 80-86991-78-4.
- HRONOVÁ, M. 2010. ROSA – centrum pro týrané a osamělé ženy. In *Sborník textů k problematice domácího násilí.* CSSP. 1. vyd. Praha: CSSP. s. 35-38.
- HŘÍBALOVÁ, M. *Týrání, špatné zacházení, zanedbávání.* [on-line] © 2008 - 2009 [cit. 5.2.2013] Dostupné na <<http://www.zivot90.cz/4-socialni-sluzby/14-senior-telefon-telefonicka-krizova-pomoc/143-tyrani>>.
- *Intervenční centra. Intervenční centra § 60a* [on-line] © 2012 [cit. 17.2.2013] Dostupné na <http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=123>.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEL, M. *Právo proti domácímu násilí.* 1. vyd.. Praha: C. H. Beck, 2011. 139s. ISBN 978-80-7400-381-3.
- KUNC, K. et al. *Ekonomické dopady domácího násilí v ČR. Příbram IV: proFem,* 2012. 71s. ISBN 978-80-904564-1-9.
- MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B, POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí.* Praha: LINDE, 2008. 160s. ISBN 978-80-86131-76-4.
- *Otevřený dopis pozůstalých po manželích Malhockých.* [on-line] © 2003–2013 [cit. 13.4.2013] Dostupné na <<http://www.novinky.cz/specialy/dokumenty/192279-otevreny-dopis-pozustalych-po-manzelich-malhockych.html>>.
- *Pomoc osobám ohroženým domácím násilím a všem, kdo řeší tento problém.* Bílý kruh bezpečí, 2011. Informační leták DONA linka.

- *Postup policistů při řešení případů domácího násilí.* Odbor zdraví MMB, 2009. Informační karta pro policisty.
- *Rosa. Kdo jsme.* [On-line] [cit. 17.2.2013] Dostupné na <<http://www.rosa-os.cz/>>.
- *Rosa. Tisková zpráva: Vykázání jsou jen špičkou ledovce.* [on-line] [cit. 13.4.2013] Dostupné na <<http://www.rosa-os.cz/o-nas/informace-pro-tisk/>>.
- *Sara dn pomůcka pro policisty.* Bílý kruh bezpečí, o.s., 2006. Informační karta pro policisty.
- *Schválen Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011–2014.* [on-line] Poslední aktualizace 24.2.2012 [cit. 4.2.2013] Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cs/12184>>.
- STRÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím.* 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 91s. ISBN 978-80-7418-020-0.
- ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. et al. *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence.* Praha: Portál, 2011. 186s. ISBN 978-80-7367-690-2.
- VARGOVÁ, B. – VAVROŇOVÁ, M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci.* Praha: ROSA, 2006.
- *Vaše právo! První právní pomoc ženám, obětem domácího násilí.* 7. vyd. proFem, o.p.s., 2012. Informační brožura. 94s. ISBN 978-80-904564-0-2.
- VITOUŠOVÁ, P. 2010. Bílý kruh bezpečí, o.s.. In *Sborník textů k problematice domácího násilí.* CSSP. 1. vyd. Praha: CSSP. s. 39-43.
- VOŇKOVÁ, V. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku.* 1. vyd. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. 87s. ISBN 978-80-239-9448-3.
- VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen.* 2. přepracované vyd. Praha: proFem, 2008. 248s. ISBN 978-80903626-7-3.
- *Vybraná ustanovení zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.* Policejní prezidium České republiky, 2006. Manuál k postupu policistů v případech domácího násilí.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném a účinném znění.

5 Seznam zkratek

BKB – Bílý kruh bezpečí

BSD – Barevný svět dětí

CSSP – Centrum sociálních služeb Praha

DN – Domácí násilí

IC – Intervenční centrum

LGBT -

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

PČR – Policie České republiky

PL – Psychiatrická léčebna

PO – Předběžné opatření

PTSP – Posttraumatická stresová porucha

Syndrom CAN – „Child Abuse and Neglect“ – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Syndrom EAN – „Elder Abuse and Neglect“ – Syndrom týraného a zanedbávaného seniora

6 Seznam příloh

Příloha č. 1 – SARA DN pomůcka pro policisty

Příloha č. 2 – Otázky k rozhovorům

Příloha č. 3 – CD s nahranými rozhovory

sara dn
pomůcka pro policisty

OTÁZKY ke zjištění rizika eskalace domácího násilí

DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí (dále jen dn) je především fyzické, psychické anebo sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. O domácí násilí se jedná vždy, pokud jsou přítomny všechny následující znaky.

KLÍČOVÉ ZNAKY DN

- 1) **OPAKOVÁNÍ A DLOUHODOBOST** – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek. *Ptejte se na minulé incidenty, na předešlé zákroky PCR, na úrazy apod.*
- 2) **ESKALACE** – domácí násilí se stupňuje od útoků proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život. *Ptejte se, jak často se incidenty opakují a zda roste intenzita útoků či výhrůžek.*
- 3) **JASNÉ A NEZPOCHYBNITELNÉ ROZDĚLENÍ ROLÍ** na ohroženou osobu a násilnou osobu – domácí násilím nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde je rovné nebo střídavé postavení stran incidentu. *Ptejte se, kdo je ohrožen a kdo ubližuje.*
- 4) **NEVĚŘEJNOST** – domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly. *Ptejte se, kdy a kde k násilí dochází.*

sara dn

SOUBOR RIZIKOVÝCH FAKTORŮ KE ZJIŠTĚNÍ HROZBY BUDOUCÍHO DN

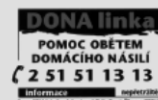
V případě, že na místě zákroku identifikujete situaci jako domácí násilí, doporučujeme vám položit následující katalog otázek. Ty pomohou vám i ohroženým osobám uvědomit si reálné riziko současného a budoucího ohrožení. Zdrojem informací, tj. osobou, která na otázky odpoví, může být ohrožená osoba, oznamovatel (např. sousedé), ale i násilná osoba.

Otázky jsou orientačním vodítkem a slouží k rychlému a správnému rozhodnutí o dalším postupu. Otázky pokládejte v souvislosti s aktuálním incidentem a zajímejte se také o incidenty předchozí, protože domácí násilí je násilím na pokračování. V této fázi zákroku není nutné provést písemný záznam, je-li to možné, doporučuje se pořídit záznam zvukový.

K vyhodnocení budoucího možného rizika dn použijte vlastní úvahu. Zvažte další kroky a opatření. Ze škály možných opatření zvolte vždy takové, které bude s přihlédnutím ke konkrétní situaci maximálně bezpečné pro ohrožené osoby.

Například:

- přivolejte další policisty
- zvažte opatření podle trestního řádu nebo zákona o PCR
- po 1. 1. 2007 zvažte „vykázání“ podle zákona č. 135/2006 Sb.
- doporučte azylové zařízení nebo jiné bezpečné místo
- poučte ohroženou osobu o bezpečnostním plánu
- informujte OSPOD o dětech v rodině
- předejte ohrožené osobě kontakt na DONA linku

Tento dokument vydává Bílý kruh bezpečí, o.s. v rámci projektu „Regionální podpora informovanosti o nenásilné pomoci obětem domácího násilí“, projekt spolufinancuje Evropská unie a státní rozpočet České republiky.

ODDÍL 1

NÁSILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOBE

- 1) **Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí?**
– např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní
- 2) **Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly?**
– např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby
- 3) **Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilné osoby?**
– např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů
- 4) **Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení?**
– např. podmínky kauce, zkušební doby, podmíněčného propuštění, trestu zákazu pobytu, společenské záruky, probace aj.
- 5) **Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí?**
– např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá dn

ODDÍL 2

OBECNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ

- 1) **Dopouští se obecné kriminality?**
– jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (tj. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování, je držitelem zbraně
- 2) **Jsou informace o problémech v předchozích vztazích?**
– měla násilná osoba problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu)
- 3) **Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy?**
– např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže
- 4) **Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi?**
– např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráčskou závislostí např. na automatech
- 5) **Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví?**
– např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu

ODDÍL 3

ZRANITELNOST OHROŽENÉ OSOBY

- 1) **Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě?**
– přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní pravidelné nebo nepravidelné kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe
- 2) **Má z násilné osoby extrémní strach?**
– tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobranné chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje její jednání
- 3) **Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí?**
– riziko je veliké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná své práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou
- 4) **Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání)?**
– tato místa nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností
- 5) **Má ohrožená osoba závažné osobní problémy?**
– např. problémy se zaměstnáním, s financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek

Příloha č. 2 – Otázky k rozhovorům

Blok A: Otázky týkající se osoby pracovníka

- 1. Jaké je Vaše zaměstnání a náplň práce?*
- 2. Jak dlouho tuto práci vykonáváte?*

Blok B: Otázky týkající se nových případů domácího násilí

- 3. Jak často se setkáváte s (novými) případy domácího násilí? (myšleno například za týden/ měsíc)*
- 4. Čeho se většinou tyto případy týkají a kdo je jejich obětí?*

Blok C: Otázky týkající se způsobu řešení případů domácího násilí

- 5. Jaký je ve Vaší profesi teoretický postup řešení těchto případů? (metodický pokyn)*
- 6. Shoduje se vždy tento postup i s praxí? Pokud ne, co je důvodem?*

Blok D: Otázky týkající se spolupráce organizací

- 7. S jakými organizacemi při své práci spolupracujete?*
- 8. Je tato spolupráce efektivní? Pokud ne zcela, jaké změny by jste navrhl/a pro zefektivnění práce s oběťmi domácího násilí?*

Blok E: příklad z praxe

- 9. Můžete uvést nějaký případ domácího násilí z praxe?*